

Mak

Na-kel-uri-an tovoi aMak totoni

Ase itos nalobulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke nəmantuhmar sua, nahəsan aMak, itos gat nəbol gail aPita tokel husur aYesu. Lokis aMak hən aJon Mak am.

Itos nalobulat egai hən nəsa?

Itosi hən nəvanuan p̄isi ləbeləboii ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, evi aNatun aGot. Itosi hən nəvanuan p̄isi ləbikad nadəlomian len aYesu.

Itosi m̄os ase?

Itosi m̄os alat ləsavi Ju lototoh len naut tiltile gail naut aRom toil a m̄o hən gail.

Nəsa evisi len nalobulat egai?

AYesu igol nədaŋan san iparpar len namerikel san gail lotovi tarhət sinəvanuan gail. Ale aYesu eṽusan ahai susur san gail.

Nalobulat ehusur as galito?

Ehusur aYesu toke nəvanuan lipair dan nəsaan salit gail, dəlom nasoruan siGot. Ehusur ahai susur san gail, ehusur naluṽoh gail lotohusur aYesu, maŋmaŋ len namerikel togol gail. Ehusur nəvanuan gail lotomətahun aYesu.

Natgalenan evisi ŋais?

AYesu eṽusan mai igol namerikel gail len nasihau A.D. 26 vəbar 30.

Natgalenan evisi a be?

Nalobulat egai ibol husur nəsa tovisi len naut a Jutea.

NaKristen gail ta sutuai lukel ke aMak itah mai aPita len nøyaran san gail, ale itos gat nəsə aPita tokele. Len nalobulat egai aMak itos gat nəbəl husur aYesu, be ikel ur nəsə aYesu togole, sakel masuṽ hən naṽusanan siYesu. Ikel ur namerikel aYesu togol gail, hən nəvanuan ləbələboi səhot nədaṽan san. AMak eləṽon ke tiṽarṽar ke aYesu tovi Natun aGot, be egəm vi lan navile a pan hən bələṽon bisa vəsə ale hən bimat. AMak itos nalobulat egai hən nəvanuan gail ləbidaṽ am hən ləbəhusur aYesu, naut kəmas nəmauran bidaṽ o ləbələṽon bisa vəsə.

- 1) Natubatan hən na-kel-uri-an tovoi, nautautan hən nauman siYesu (1.1-13)
- 2) AYesu eum len naut a Kalili (1.14–9.50)
- 3) AYesu eriṽ naut a Kalili evi Jerusalem (10.1-52)
- 4) Nauman siYesu len nabiltivile Jerusalem, nawik naməkot ei (11.1–15.20)
- 5) Nəmatan siYesu (15.21-47)
- 6) Na-le-məhat-an siYesu dan nəmatan (16.1-20)

AJon Baptais eutaut hən naṽisal
(*Mat 3.1-12; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28*)

¹ Egai natubatan hən na-kel-uri-an tovoi husur aYesu Kristo tovi Natun aGot.*

² Ehum ahai kelkel ur sua, aIsaiah totos gat nəsə aGot tokel mai aNatun. Ike,
“Geris! Dereh nesəvat ahai pispisul sagw
teil a mō hən gaiug,
hən beutaut hən naṽisal sam̄.*

* **1:1:** Natosian galevis ta sutuai ləsake aNatun aGot. * **1:2:** Mal 3.1

³ Nadoldol sua satokai len naut masmas tob̃besw ke,

‘Geutaut hən nãp̃isal m̃os Nasub̃,
gigol nãp̃isal san gail linor!’ ”*

⁴ Imagenan, aJon evisi, itoh len naut masmas tob̃besw, ikel uri ke, nəvanuan gail limasbaptais hən b̃imasil ke lotopair dan nəsaan salito van hən aGot hən b̃erubat nəsaan salit gail.

⁵ Nəvanuan naut a Jerusalem mai naprovens Jutea kavkav luvan hən ləbesəsəloñ həñi. Ale nəboŋ lotokel vəhot nəsaan salit gail, ibaptais hən galito len Nawisel Jortan.

⁶ Nahurabat siJon, luvaii hən navurun nəkamel, ale nəhau tutuŋ evi nahurhũbuluk. Ihanhan nalokust, ihanhan nəhani nasukapak toum həñi.†

⁷ AJon ikel uri ke, “Avan sua dereh tegəm a tahw len ginau, gai idañ səhor ginau, ale ginau nəsanor kasi hən nəbetəŋadur, sah rũbat nəhau hən naributbut san.‡

⁸ Ginau nubaptais hən gamito hən nəwai, be dereh gai tibaptais hən gamito hən aNunun aGot.”

Nəbaptaisan siYesu

(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Len nəboŋ sua, aYesu iyar len naut a Nasaret a Kalili gəmai ale aJon ibaptais həñi len Nawisel Jortan.

* **1:3:** Isa 40.3 † **1:6:** 2Ki 1.8. *Nalokust* ehum natohtohlomətu be ihan natideh tomaur tokad nalute. ‡ **1:7:** Evi slev gail lotosah rũbat nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənauan salit gail.

10 Nəboŋ aYesu tomadhale məhat dan nəwai enan, eris aGot totar p̄ul nəmav hən tosəŋav ale eris aNunun togəm vi pan vi lan, suŋan nətav. §

11 Beti esəsəloŋ hən nadoldol togəm len nəmav toke, “Gaiug govi anatugw ulum̄an sagw no-toləmas bun gaiug, nohəhaṽur masuṽ hən gaiug.”*

*ASetan italtal sobuer hən aYesu hən biŋol bisa
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)*

12 Vəha-sua ŋai aNunun aGot esəhar aYesu vi lan naut masmas toḅəḅesw.

13 Itoh ei len nəmariboŋ tovi 40 ale aSetan italtal sobuer ke tiŋol nəsaan. Itoh mai narivatvat nalili-hai lotoləboi ləḅisah pəpasi ale aŋel gail lovi tarhət san.

*Ahai susur metəkav gail
(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15, 5.1-11)*

14 Husur nəboŋ galenan, aenemi siŋon lutah gati, riŋi len naim bəbaŋis. Beti aYesu evi Kalili, ikel ur na-kel-uri-an siGot.**

15 Ike, “Namityal egəm tia, natohan pipihəḅəlan aGot egəm pəpadaŋ. Mitipair dan nəsaan samito, dəlom na-kel-uri-an tovoi enan!”

16 Boŋ sua aYesu toyaryar bitas tarhət Nabiltiwai Kalili, eris alarmiṽan, aSimon mai aAdru artobar hən nalevlev len nabiltiwai husur arovi vanuan nəsahiehan.

§ **1:10:** *Nətav* evi nəman naməsav sua tohum navimal topəhapəhw.

* **1:11:** Psa 2.7; Isa 42.1 ** **1:14:** Lutah gat aŋon Baptais nasihau esua hudhute husur nəboŋ aSetan totaltal ris aYesu hən biŋol bisa. AHerot Antipas eriŋ aŋon len naim bəbaŋis husur aŋon tokel tabtab hən aHerot ke togol nəsaan. Ris Mak 6.14-29.

17 Ale aYesu ikel mai gəlaru ke, “Məregəmail Mərehususur ginau ale nigol məregəm vi vanuan nə-sah-hən-nəvanuan-an!”

18 Vəha-sua ηai aroriη nalevlev səlar gail, arohusuri.

19 Nəboη aYesu toyar kəkereh am husur bitas, eris aJemes mai aJon alarmiʋan, anatun aSepeti gəlaru. Arusah len naβot salito, arobotan nalevlev salit gail lunor.

20 Vəha-sua ηai ekis gəlaru hən arβitah maii, ale aroriη atəmalaru len naβot mai nəvanuan nauman gail, ale arutah maii, arohusuri.

*AYesu ehut nanunun sua tosa
(Luk 4.31-37)*

21 AYesu mai ahai susur san gail lovi lan nav-ile a Kapernaum, ale len nəSappat eβis len naim naβonβonan seJu gail, eʋusan.

22 Nəvanuan luʋaη len naʋusanan san bathut eʋusan suḿan nauluḿan tokad na-il-a-ḿo-an kitin, sasumḿan ahai ʋusan gail hən nalo.

23 Len namityal enan ηai len naim naβonβonan salito ikad nauluḿan tokad nanunun nəmargobut. Ikai,

24 ike, “Yesu ta Nasaret, gumab hən ginamito? Gogəm hən gəbigol namteβuer a? Ginau noləboi gaiug. Noləboi gotovi siGot, gotogəm ḿosi.”

25 AYesu esivoh len nanunun nəmargobut, ike, “Gemədau! Gimakuv dani!”

26 Ale nanunun nəmargobut igol atenan total-aloη hən nahumatmat, ikai habat ale nanunun nəmargobut imakuv dani.

27 Nəvanuan gail lumaηmaη lan, lotuβat sor husur nəsa tovisi. Lousus galit gabag ke,

“Naṣusanan veveu tomabe ganan? Ikad nēdanjan hən na-il-a-mō-an! Ikele hən nanunun tosa gail ale lugol husur nēsa tokele!”

²⁸ Na-kel-uri-an husur nēsa aYesu togole iperjan tutut hən naut ṣisi len naut a Kalili.

*AYesu igol nēvanuan isoḅur lumaur
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)*

²⁹ Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotovivile dan naim naḅonḅonan seJu gail, lutah mai aJemes, aJon, lovi lohoim seSimon mai aAdru.

³⁰ Anan asoan aSimon ipat len nəmel, naməsahan igol niben topud. AYesu toḅis, vəha-sua ŋai lusor husur aliten maii.

³¹ Ale aYesu ivan həni, etəgau navəlan, elivi vi məhat hən ḅebətah. Naməsahan inoŋ dani ale ile məhat, ilav nəhanian mai galito.

³² Nəboŋ namityal tomasur, naut togomgom, nəvanuan gail losəhar alat lotoməsah mai alat lotokad natəmat gail van hən aYesu.

³³ Nəvanuan ṣisi len nabiltivile kavkav loluṽoh il bopita.

³⁴ Ale igol isoḅur lotokad naməsahan tiltile lumaur. Ehut natəmat isoḅur ale igol lodədas ləḅisor husur loləboi gai tia.

*AYesu ikel ur nasoruan siGot len naut a Kalili
(Luk 4.42-44)*

³⁵ Pelan han, dudulan somilan, naut səlan sal, aYesu ile məhat, evivile, evi tut sua len naut toḅəḅesw ale isor tuṽ ei.

³⁶ Idareh aSimon mai alat lototah maii, ludoŋi.

³⁷ Nəboŋ lotosabi luke, “Nəvanuan ṣisi lokətkəta doŋ gaiug.”

³⁸ Be aYesu isor var galit ke, “Datevi tut ideh am, len naut gail lotodar vis navile egai hən nəbikel ur nasoruan siGot ei. Husur nogəm mōsi.”

³⁹ Nə iyar tur p̄is naut len naut a Kalili, ikel ur nasoruan siGot len naim nabonbonan salito ale ehut natəmat gail.

*AYesu igol avan sua tokad naleprosi imaur
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)*

⁴⁰ Naulum̄an tokad naleprosi egəm təṇedur təban aYesu, eṇiri ke, “Gəb̄eləṇoni, goləboi gəb̄igol nəb̄imaur, nəb̄iveveu.”

⁴¹ Nəlon aYesu itaṇis masuṽ həni, isar hən navəlan, ibari, ikel maii ke, “Noləṇoni. Gimaur, giveveu!”

⁴² Vəha-sua ṇai naleprosi ivan dan atenan, imaur, iveveu.

⁴³ Beti aYesu esəvati van, ikai tasi

⁴⁴ ke, “Sagikel natideh mai avan ideh, be gia ṽusan gaiug hən ahai tutumav hən bəbunus husur nibem̄. Beti getutumav hən naviolan hən naveveuan sam̄ aMoses tokel bun gail hən nəvanuan ləb̄eləboi səhoti ke gotomaur.”*

⁴⁵ Avil ategaii ivan, ikel ur nəsa tovisi həni. Igole van van na-kel-uri-an enan ibar naut isoḅur. Naten igol aYesu saləboi bəbis len navile ideh len nəhon nəvanuan gail bathut naluṽoh ludar visi, be itoh len naut gail lotoḅəbesw. Be nəvanuan gail len naut p̄isi ei logəmgəm həni sal.

* **1:44:** Lev 14.1-32

2

*AYesu igol avan sua natarhāben tomat imaur
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)*

¹ Husur namariboŋ galevis, aYesu etəlmam vi Kapernaum. Nəboŋ tobar naut enan, sədareh, husur ke nəvanuan isoḅur lotosəsəloŋ həni ke totoh ei,

² logəm hən naim san gol loririhit lohoim mai vivile. Ləsələboi ləḅeil bopita am. Ale aYesu ikel ur nasoruan mai galito.

³ Nəvanuan galevis logəm həni, ivat lupat naulumān natarhāben tomat,

⁴ be lodədas ləḅibar aYesu bathuṭ naluṽoh. Ale lopəlau vi məhat len navurun naim topapav, ludakuvi, gol naḅur a məhat hən naut aYesu totoh lohoim lan. Ale loriŋ tur hən nəbateh vi pan, atenan natarhāben tomat, topat lan.

⁵ Nəboŋ toris nadəlomian salito, aYesu ikel mai atenan natarhāben tomat ke, “Natugw, nəsaan samṅ gail lumaruḅat.”

⁶ Be ahai ṽusan hən nalo lotobətah ei lunau natgalenan len nəlolit ke,

⁷ “Gai ekəmaienan məbe? Isor mədas aGot! AGot səḅon ŋai eləboi ḅeruḅat nəsaan dan nəvanuan!”

⁸ Vəha-sua ŋai aYesu eləboi nənauan salito ale ikel mai galit ke, “Imabe mətunau magenan len nəlomito?”

⁹ Nəḅikel mai ategai natarhāben tomat ke, ‘Noruḅat nəsaan samṅ gail,’ o nəḅike ‘Gile məhat,

pat nɔbateg sam̃, gijar, nɛsa emɛdmɛdau am?*

¹⁰ Be nuke mɛtelɔboii ke aNatun Nɔvanuan ikad nɛdaŋan hɛn na-il-a-m̃o-an hɛn ɔerubat nɛsaan len navile a pan. Nokɛmaiegai hɛn nɔbɛvusan nɛdaŋan en mai gamito.” Ale aYesu ikel mai atenan nɛtarhɛben tomat ike,

¹¹ “Nukel mai gaiug, gile mɛhat, pat nɔbateg sam̃, givahim sam̃.”

¹² Vɛha-sua ŋai atenan ile mɛhat, ipat nɔbateg, evivile len nɔhon nɔvanuan p̃isi. Lumaŋmaŋ masuŋ lan ale lusal suh nɔyalyalan siGot luke, “Datsaris natideh tomaienana boŋ ideh sal!”

AYesu ekis aLevi (aMatti)
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Beti aYesu evivile, etɛlmam hɛn ɔiyar tarhɛt nabiltiwai Kalili. Nabiltiluŋoh egɛm hɛni ale evusan galito.

¹⁴ Len nɔyaran san van, eris aLevi anatan aAlfeus tobɛtah len nɔpasvalɔval hɛn nɛtaks, ale ikel mai ke, “Gitah mai ginau, gehusur ginau!” Ale aLevi ile mɛhat, ehusuri.†

¹⁵ Ŋa aLevi eus aYesu mai ahai susur san gail hɛn lɔbihan lohoim san. (Ikad nɔvanuan nɛtaks mai nɔvanuan nɛsaan isɔbur lotohan ei husur ikad nɔvanuan tosɔbur maienan lotohusur aYesu.)

¹⁶ Be nɔboŋ ahai p̃usan hɛn nalo galevis lotovi Farisi lotoris aYesu tohan mai nɔvanuan gail lotomaienana, lous ahai susur san gail ke, “Imabe

* **2:9:** Nɔboŋ aYesu tokɛmaienana, nɔvanuan lotokad namitisau len nasuruan siGot lunau ke namilen imaiegai ke: Avan ideh edɛdas ɔigol eru en p̃isi, ale nɔb̃ike, ‘Norubat nɛsaan sam̃ gail,’ mɛsalɔboii ke lumaruɔat o lɛsɛmaruɔat. Be nɔb̃ike, ‘Gile mɛhat, gijar!’ mɛtelɔboi mɛtɛrisi ke imaur. † **2:14:** Levi: Mat 9.9; Luk 5.27.

tohan mai nəvanuan nətaks mai nəvanuan nəsaan gail?”

¹⁷ Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən natenan ikel mai galit ke, “Savi alat lotomaur lotovan hən nəvanuan nareran hən b̄irer hən galito, be alat lotoməsah ŋai. Ginau nəsagəm hən nəb̄ekis alat lotonor o alat lotonau ke lotonor, be nogəm hən nəb̄ekis nəvanuan nəsaan gail.”

*Nausian husur nəmariboŋ nəvanuan səhan
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)*

¹⁸ Len nəmariboŋ galevis ahai susur siŋon mai naFarisi gail ləsəhan‡ hən ləb̄isor tuṽ. Ale logəm hən aYesu lousi ke, “Ahai susur siŋon gail mai ahai susur sinaFarisi gail ləsəhan hən ləb̄isor tuṽ, be ahai susur sam̄ gail ləsəmagenan. Imabe?”

¹⁹ AYesu isor var galit ke, “Mətunau ke nəvanuan lototah mai naulum̄an tolah, ləsəhan len nəhanan nəlahan a? Aoa! Asike lumaienan nəboŋ naulum̄an tolah totoh mai galit sal.

²⁰ Be naulum̄an tolah, nəboŋ b̄egəmai hən ləb̄esəhari dan nəvanuan san gail, ale len nəboŋ enan asike luhan.

²¹ “Səkad avan ideh toṽisihoh hən nəkaliko veveu len nahurabat tomatu. Tagole, naṽisihoh təmakuv dan nahurabat tomatu gol nə-tar-sili-an tamədasi səhor ta m̄o.

²² Natsual am, səkad avan ideh toṽir nəwain lotomadhaum həni len nahurhuwain lotomatu. §

‡ **2:18:** NaJu gail ləsəhan len nəmariboŋ galevis hən ləb̄isor tuṽ, ləsəhan hən ləb̄itaŋ husur nəmatan o natsua tosa tovisi hum nabiltidu mai ləsəhan len nəboŋ totibau galevis salito. § **2:22:** *Nahurhuwain* evi nahurhunani o nahurhusipsip lotoṽir nəwain veveu b̄urhulon.

Tagole, nəwain veveu tatəvah tur lan, mədas nəwain mai nahurhuwain p̄isi.”

Nausian husur nəSappat
(*Mat 12.1-8; Luk 6.1-5*)

²³ Len nəSappat sua, aYesu toyar tur marireu hən nawit, ahai susur san gail lotuḅat kin ḅur nəhavhuwit gail.*

²⁴ Na naFarisi gail lukel mai aYesu ke, “Imabe lotogol nəsa nalo tokai tasi len nəSappat?”

²⁵⁻²⁶ AYesu isor var galit ke, “Mətsaṽurun ləboi natosian gail lotohol husur aTevit boṅ ideh nəboṅ gai mai alat lototah maii lotopar hanian, lotomalkəkat a? Nəboṅ aApiatar tovi ḅiltihai tutumav, aTevit eḅis len naim siGot, ihan nabəta tolo ahai tutumav səḅolit ḅai loləboi ləḅihani.* Ale ilav nabəta galevis mai alat lototah maii.”*

²⁷ Beti aYesu ikel mai galit ke, “NəSappat, aGot igole m̄os nəvanuan, sagol nəvanuan m̄os nəSappat.

²⁸ Imaienan, aNatun Nəvanuan evi masta, evi masta hən nəSappat am.”

3

AYesu igol navəlan nəvanuan imaur
(*Mat 12.9-14; Luk 6.6-11*)

¹ Len nəboṅ sua tile am, aYesu eḅis lohoim naḅonḅonan seJu gail tətəs, ale ikad avan sual ei, navəlan tomat, togəm hum towas.

² Nəvanuan gail ei lomətan aYesu hən ke ləḅeris ḅigol atenan ḅimaur len nəSappat. ḅigole, dereh

* 2:23: Deu 23.25 * 2:25-26: Lev 24.9 * 2:25-26: 1Sam 21.1-6

likot həni ale kel uri ke tobur kotov nalo hən nəSappat.

³ AYesu ikel mai atenan navəlan tomat, togəm hum towas ke, “Geil rivuh.”

⁴ Beti eus galit ke, “Inor hən datbigol bivoi len nəSappat o hən datbigol bisa? Inor hən datberin təlmam hən nəmauran o hən datbigol nəmatan?” Be naut ebut, ləsasor vari.

⁵ Len nəlol paŋpaŋ san ekəta mətaltal hən galito, ilolosa hən galit husur nəkadulit iʋonʋon. Beti ikel mai atenan ke, “Gisar hən navəlañ!” Ale isar həni, navəlan imaur təlmam.

⁶ Vəha-sua ŋai naFarisi gail lovivile, luḃonḃon mai alat galevis len nəpati tovi tarhət siHerot hən ləḃisor utaut hən ləḃemədas bun aYesu hən ḃimat.

Naluḃoh tarhəḃiltiwai Kalili

⁷ AYesu mai ahai susur san gail lovi lan nəḃiltiwai ale nəḃiltiḃuḃoh lohusuri. Nəḃon lotosəsəlon husur natit pisi aYesu togole, nəvanuan isoḃur logəm həni. Logəm len naut a Kalili, a Jutea,

⁸ a Jerusalem, a Itumea, len naut gail tarhət Nawisel Jortan mai naut gail lotodar vis nəḃiltivile eru, a Tair mai a Siton.

⁹ Bathut naluḃoh totibau, ikel mai ahai susur san gail ke leutaut hən nəḃot viri hən asike nəvanuan ləḃeluḃoh dar visi.

¹⁰ Husur len nəmariboŋ enan igol isoḃur lumaur tia ale isoḃur am lotokad naməsahan tiltile lorihit, dar visi hən ləḃibari.

¹¹ Ale nəḃon nəvanuan lotokad nanunun tosa gail lotoris aYesu, luteh len nəhon, lukai habat ke, “Gaiug govi aNatun aGot!”

¹² Avil aYesu ikai tas galito ke salikel vøhot gai ke tovi ase.

*AYesu itabtabuh len ahai pispisul lotovi 12
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Beti aYesu etøvehuh vi møhat, ekis alat gai tolønon galito ale logøm høni.

¹⁴ Ale itabtabuh len galit lotovi 12 høn løbitah mai; ekis galit høn ahai pispisul gail høn øesøvat galit van høn løbikel ur napisulan siGot;

¹⁵ ale ilav nødan høn na-il-a-mø-an mai galito høn løbehut natømat gail.

¹⁶ Alat lotovi 12 nahøsalit lumaiegai: ikad aSimon aYesu tokisi høn aPita;

¹⁷ ikad aJemes anatum aSepeti mai aJon øvan aJemes, ale aYesu ekis gølaru Poanerkes namilen Natun Nabiliurur gølaru.

¹⁸ Ikad galevis am, aA dru, aFilip, aPartolomiu, aMattiu, aTomas, aJemes anatum aAlfeus, aTat-teus, aSimon tovi naSelot* sua,

¹⁹ mai aJutas Iskariot øeriŋ aYesu len navølan aenemi san gail.

*AYesu mai aPeelsepul
(Mat 12.22-32; Luk 11.14-23, 12.10)*

²⁰ AYesu etølmam vahim len naim totohto h lan mai ahai susur san gail. Ale naluøoh logøm øonøon ei van gai mai ahai susur san gail løøekad namityal ideh høn løbihan.

* **3:18:** NaSelot evi øvan ideh len naluøoh sua lotomøtahun alat a Rom, lotoke løbiøl mai galito, hut galit dan naut a Jutea.

21 Nəboŋ nəbathudud siYesu lotosəsəloŋ hən nakelean husur nəsa tovisi, luke lith gati husur luke tovinvinu.

22 Be ahai řusan hən nalo lotogəm len naut a Jerusalem, luke, “APeelsepul toil a mō hən natəmat gail iwol həni. Ehut natəmat gail len nədaŋan sebiltitəmat setəmat gail.”

23 Ale aYesu ekis galit gəmai, isor mai galit len nasoruan kəta ke, “ASetan eləboi bəhut aSetan mabe?

24 Nəvanuan lototoh pipihəlan nakiŋ len nəkantri sua biḅalkabaŋ, nəkantri dereh timařulřul.

25 Nəbathudud biḅalkabaŋ, dereh timařulřul.

26 Len nəvide tomaienən, aSetan təbal mai gai gabag, alat pipihəlan lətapərehw, gai asike taləboi tail gəgat am, nədaŋan san tanəŋ.

27 Nisor kəta maiegai ke: Avən ideh saləboi bəḅis lohoim sinabəhariv todaŋ hən biḅariv kuv natit san gail. Be a mō, biḅaŋis gat abəhariv, beti eləboi biḅariv kuv natit řisi dan naim san.†

28 Nukel nakitinan mai gamit ke, aGot dereh teruḅat nəsaan ideh dan nəvanuan gail naut kəmas ləḅisor tas aGot o ləḅemədas nahəsən.

29 Avil avən ideh tosor mədas aNunun aGot, asike aGot eruḅat nəsaan enən dani boŋ ideh. Be nəsaan enən san, tonor hən nəpanismen, dereh tipat len atenan vi sutuai.”

30 AYesu ekəmaienən husur ahai řusan hən nalo gail luke tokad nanunun tosa.

† 3:27: Namilen ke avən ideh saləboi bəvənah dan nəvəlan aSetan, be biḅaŋis gat aSetan, eləboi bəhut natəmat san gail.

*Nəbathudud kitin siYesu
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Beti aʋan aYesu matmat gail mai anan logəm təban naim aYesu totoh lan. Loil vivile, lopisul van həni, kisi gəmai.

³² Naluʋoh lobətah dar vis aYesu, ale lukel maii ke, “Geris, anam̃ mai aʋam̃ gail lous gaiug vivile.”

³³ AYesu isor var galit ke, “Ase lai tovi anagw? As galit lai lotovi aʋagw gail?”

³⁴ Ale ekəta garu len alat lotobətah dar visi, ike, “Gamit mətovi anagw mai aʋagw gail bogai.

³⁵ Husur avan ideh togol nəsa aGot toləḡoni, gai evi aʋagw o aʋavinegw o anagw.”

4

*AYesu iḡol husur namisurhuwit
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ AYesu etuḡat pusan tətəs tarhəḡiltiwai Kalili. Nəbilitluʋoh logəm ḡonḡon dar visi gol tosaḡ len nəḡot, bətah hən ḡepusan. Ale nəvanuan gail pisi losuh pəpadaḡ hən nəḡiltiwai, a ut.

² Eʋusan galit hən natit isoḡur len nəḡol pusan gail. Ale len nəpusanan san ikel mai galit ke,

³ “Səsəloḡ! Nəvanuan nəmabulan hən namisurhut gail ia bubulan namisurhuwit.

⁴ Nəḡoḡ tobubulan gail, galevis luteḡ metpisaḡ, ale nəman naməsav gail logəm han p̃is gail.

⁵ Namisurhuwit galevis am luteḡ len naut tobaḡ vat, nətan tokəkereḡ lan, ale lutov tutut husur nətan enaḡ səsareḡ.

⁶ Nəḡoḡ namityal tovisi, esun bun gail ale lumayoh husur ləsəkad nəharhəte.

⁷ Namisurhuwit galevis am luteh len tan toban hau tokad nasunite lan, ale nəboŋ nawit totov, nəhau eruŋ gut buni, gol səvan.

⁸ Namisurhuwit galevis am luteh len tan tokənoh. Lutov, lovivi məhat ale luʋan. Sua iʋan vəkad 30, sual am iʋan vəkad 60 ale sua tətəs am iʋan vəkad 100.”

⁹ Beti aYesu ike, “Nəvanuan tokad nədariŋan hən bəsəsəloŋ, tesəsəloŋ!”

*AYesu iḅol ḅusan hən nəsa?
(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Nəboŋ aYesu totoh səḅon mai ahai susur san lotovi 12 mai galevis am, lous namilen nəḅol ḅusan gail həni.

¹¹ Ale ikel mai galit ke, “AGot ikel vəhot nəsa tosusuah husur natohan pipihabəlan mai gamito hən mətḅeləboii. Be alat lototoh vivile, nukel nakitinan ḅisi mai galito len nəḅol ḅusan gail

¹² hən natosian siGot bīsarpoh toke,
“ ‘Naut kəmas ləḅekəta, kəta,
ləsakəta ləboi nəsa aGot togole;
naut kəmas ləḅəsəloŋ, səsəloŋ,
ləsasəsəloŋ ləboi nəsa aGot togole.
Asike lətəmagenan, lətəpair van hən aGot
ale taruḅat nəsaan salito.’ ”*

*AYesu isor vəsvəsai nəḅol ḅusan husur
namisurhuwit
(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)*

* **4:12:** Isa 6.9-10

¹³ Beti aYesu eus galit ke, “Mətsaləboi namilen nəbōl pusan enan a? Bimagenan, məteləboi nəbōl pusan ideh mabe?”

¹⁴ Nəvanuan nəmabulan ebubulan namisurhuwit gail tovi nasoruan siGot.

¹⁵ Namisurhuwit toteh metp̄isal ehum alat lotosəsəloŋ hən nasoruan siGot. Ale nəboŋ lotosəsəloŋ həni, vəha-sua ŋai aSetan egəmai, lav kuvi dan galito.

¹⁶ Nəvanuan galevis lohum namisurhuwit toteh len tan tobaŋ vat. Nəboŋ lotosəsəloŋ hən nasoruan, ibar nəlolito, vəha-sua ŋai lohəhaʋur lan.

¹⁷ Be husur lohum nawit nəharhəte sakir sədaŋ, ləsatov sabəlav. Ale nəboŋ lotoləŋon tosa o nəvanuan gail lotomədas bun galito bathut nasoruan tobar galito, luteh dan nadəlomian.

¹⁸ Nəvanuan galevis am lohum namisurhuwit toteh len tan tobaŋ hau tokad nasunite lan. Losəsəloŋ hən nasoruan

¹⁹ be nəlolit etuhətu hən nəmauran hən navile eg a pan, naləmasian hən natite mai na-ləŋon-masuʋ-həni-an hən natgalevis am lobis len galito gol lorunŋ gut bun nasoruan hən asike biʋan.

²⁰ Nəvanuan galevis tile am lohum namisurhuwit lototeh len tan tovoi. Losəsəloŋ hən nasoruan, ibar nəlolito, ale luʋan masuʋ, galevis luʋan vəkad 30, galevis luʋan vəkad 60, galevis am luʋan vəkad 100.”

*Nəbōl pusan husur namial
(Luk 8.16-18)*

21 Beti aYesu eus galit ke, “Ikad avan ideh topat namial hən bəsusuani pipihad o pipimel a? Ao! Eriņi a məhat len nəhai namial toilil lan.

22 Husur natideh tosusuah dereh aGot tevəhoti ale natideh topat len nəmargobut dereh aGot tigol tevivile, tiḡarḡar.

23 Nəvanuan tokad nədariņan hən bəsəsəlon, tesəsəlon!”

24 Beti isor tətəs mai galit ke, “Mətelələgau hən gamito! Mətesəsəlon husur nakelean sagw. Dereh aGot tilav naləboian mai gamito tonor hun nə-səsəlon-husuri-an samito, ale tivan am.

25 Bathut avan ideh nəlon toməbur hən nəsa notokele, dereh aGot tilav naləboian am maii. Avil avan ideh tomətahun bələboi nəsa notokele, dereh aGot tilav kuv naləboian gai tokade dani.”

Nəbol ḡusan husur namisurhuwit totov

26 Beti aYesu ike, “Natohan pipihəlan aGot imaiegai: Ikad naulumān tobubulan namisurhuwit len tan.

27 Nəboņ topat len nalenmariug o tolele len nalennəyal, namisurhuwit itov, evivi məhat. Be itov vi məhat mabe? Atenan saləboii.

28 Nətan səbon evəhasus hən nawit: a mō nalute evisi, itov ale evi məhat, beti ivan hən nəhəvhəte, ale ikad namisurhute tovi hanian.

29 Be nəboņ namisurhuwit tomatu, vəha-sua ḡai atenan ivan, ita kokotovi hən nəbu tohəb husur nəboņ hən nəmatuan egəmai.”*

* 4:29: Jol 3.13. *Nəbu tohəb*, naut token ipat len nəlon, ale akis auleIsrael luta kokotov nawit halito hən nəbu tomaienən.

*Nəbōl p̄usan husur namisurhumastat
(Mat 13.31-32; Luk 13.18-19)*

³⁰ AYesu isor tətās ike, “Dereh nenənoṽ hən nato-
han pipihabəlan aGot mai nəsa? Nisor vəsvəsai len
nəbōl p̄usan tomabe?”

³¹ Imaiegai: Nəvanuan imabul namisurhumastat
len tan. Ekəkereh səhor namisurhut gail p̄isi len
tan

³² be itov vi məhat vatibau səhor nəhanian p̄isi.
Nəpashət gail topasil lotibau gol ke, nəman naməsav
loləboi ləbeum hən nəhai ɲodɲod halit len gail, len
nəñol han.”

³³ AYesu ikel nəbōl p̄usan isoḅur hən b̄ikel na-
soruan mai nəvanuan gail tonor hən naləboian lo-
tokade hən ləḅeləboi səhoti.

³⁴ Len nəhon nəvanuan gail, natit p̄isi tokele,
ikel mai galit len nəbōl p̄usan gail ɲai. Be nəboɲ
totoh mai ahai susur san gail səbōlito, isor vəsvəsai
namilen natgalenan.

*AYesu igol nəlan mai nəb̄iltiwai arovi pan
(Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Len nəboɲ enan naut igomgom, ale aYesu ikel
mai ahai susur san gail ke, “Datevi tarhət nəwai
egai.”

³⁶ Na loriɲ naluṽoh, lusah maii len naḅot ale
luvan. (Ikad naḅot galevis am lotohusuri.)

³⁷ Losəhoṽut hən nəb̄iltilan togəmai tokud hən
nəwai. Nəwai epus vi lan naḅot gol totuḅat pul hən
ḅemun.

³⁸ AYesu ipatmari len napilo a tahw, bathuwag.
Lovəɲoni, lukel maii ke, “Eee Hai p̄usan, namto-
mun! Gəsənu ginamit a? Naḅot idod!”

³⁹ N̄a aYesu ile m̄əhat, esivoh len n̄əlan, ikel mai n̄əwai ke, “Gem̄ədau! Vi pan!” Ale n̄əlan idar buni, naut et̄əmat.

⁴⁰ Beti eus galit ke, “M̄ətovi batm̄ətahw gail a? M̄ətsəkad nad̄əlomian sal a?”

⁴¹ Ahai susur gail lom̄inm̄inikot habat. Lousus galit gabag ke, “Ategai ase? Nateru eg am, n̄əlan mai nab̄iltiwai lugol husur n̄əsa tokele!”

5

Naulum̄an tokad nanunun tosa gail, aYesu igol imaur

(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Ale lubar n̄ətarh̄ət nab̄iltiwai enan, len naut a Kerasa.

² N̄əboŋ lotobar naut enan, aYesu imariŋ dan nab̄ot. V̄əha-sua ŋai naulum̄an tokad nanunun tosa eḡəm len nab̄urhuvat n̄əmatan gail ei, ebubur mai aYesu.

³ Atenan itoh burhuvat n̄əmatan gail. N̄əvanuan gail lod̄ədas l̄əb̄ibaŋisi am h̄ən natsen.

⁴ Luban̄is narien ḡəlaru mai nav̄əlan ḡəlaru h̄ən natsen v̄əha-sob̄sob̄ur tia, be igol natsen toban̄is nav̄əlan imarmarikot, mai natsen toban̄is narien, ilab̄ub̄uri. S̄əkad avan ideh tokad n̄ədaŋan h̄ən b̄et̄əgau gati.

⁵ Akis len nalenn̄əyal mai nalenmariug, iyar lab len nab̄urhuvat n̄əmatan mai nav̄ehuh gail, ikai habat, tiv sisil niben gabag h̄ən n̄əvat.

⁶ N̄əboŋ aYesu totoh a tut dani sal, atenan erisi, igam van h̄əni, et̄əgedur bathurien.

7-8 AYesu ikel maii ke, “Nanunun gotosa, gimakuv, givan dan ategai!” Atenan eis, ikai habat ike, “Gaiug, savi hən gəbēmədas ginau, Yesu, aNatun aGot toyalyal! Len nahəsan aGot noŋir gaiug ke sagipansəm ginau, sagemədas ginau!”

9 Beti aYesu eusi ke, “Nahəsañ ase?” Ale ike, “Nahəsagw aLuṽoh husur namtusobur.”

10 Ale loŋir vəha-sob̃sobur həni ke satehut galit vi lan naut a tut ideh.

11 Len nətərhəvəhuh ei ikad nabiltivəshəbuai lotohan.

12 Ale natəmat galenan loŋir aYesu ke, “Səvat ginamit van hən navəshəbuai hən namtəbēbis len gail.”

13 Na idañ həni. Ale natəmat lumakuv dan naulumān, ləbis len nabuai gail. Ale navəshəbuai lom̃ur, sarmar vi pan vi lan nabiltiwai. Ikad nabuai tovi 2,000 lotomun, lotomat len nabiltiwai.

14 Alat lotokətkəta təban navəshəbuai, lugam dan naut enan vi lan nabiltivile mai naut lotodar visi hən ləbikel ur nəsa tovisi. Ale nəvanuan gail lugam gəm hən ləberis nəsa tovisi ei.

15 Ale logəm hən aYesu, loris atenan a m̃o tokad naluṽoh hən natəmat ale loris ke esun nahurabat, ebətah, imaur tətəs, nənauan san etəlmam, imasil. Na lomətahw.

16 Beti alat lotoris nəsa tovisi, lukel ur natit p̃isi tovisi mai galit lotomadhagəmai. Lusor husur naulumān tokad natəmat gail ale lusor husur nabuai gail.

17 Imaienan, nəvanuan gail len naut enan lotubət ŋir aYesu ke teriŋ naut salit gail.

18 Nəboŋ aYesu tosaŋ len naḅot, nauluḡān a ḡo tokad natəmat gail eŋir aYesu hən ḅitah maii.

19 Be aYesu sədaḡ həni, ike, “Givahim van hən nəbathudud saḡ ale kel mai galito hən natit ḡisi Nasuḅ togole ḡos gaiug mai nalolosaan tokade len gaiug.”

20 Ale atenan ivan, len naut a Tekapolis, etuḅat kel ur natit ḡisi aYesu togole ḡosi. Galit ḡisi ei lumaŋmaŋ len natit tokele.

*Natəbarehreh tomat, napəhaḡut toməsaŋ
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)*

21 Beti aYesu igam kotov nabiltiwai len naḅot təlmam vi lan nətarhəte. Nəboŋ tobar nətarhəwai ei, nabiltiluḡoh logəḡ ḅonḅon dar visi.

22 Beti avan sua, nahəsən aJairus toil a ḡo hən naim naḅonḅonan ei egəḡ hən aYesu. Iteh bathurien.

23 Eŋir aYesu, ike, “Nasuḅ, anatvavigw pəpadaŋ hən ḅimat. Gegəḡ vahim bai hən gəḅberinḡ navələḡ lan hən ḅimaur, asike ḅimat.”

24 Ale aYesu ivan maii.

Nabiltiluḡoh lohusuri, loburuti.

25 Ikad napəhaḡut sual ei toməsaŋ, nəda han togam hən nasiḡau tovi 12 tia.

26 Nəvanuan nareran lusəḅur lurer səḅuer həni be lugol eləŋon isa vəsa ŋai. Eḡur hən natit ḡisi san hən ḅəḡur galito, be səmaur. Eməsaŋ ḡabat am.

27-28 Esəsələŋ hən nakelean husur aYesu, ale ikel mai gai gabag ke, “Nəḅibar nahurabat san, dereh nimaur.” Ŋa eliligis hən gai len naluḡoh madun aYesu, ibar nahurabat san.

29 Vəḡa-sua ŋai nəgaman hən nəda esib, ale eləḅoi len niben ke tomaur təlmam, naməsaŋ san inəŋ.

³⁰ Nəboŋ alitenan tobar aYesu vəha-sua ŋai eləboi len gai gabag ke nədaŋan ivan dani. Nə ipair len naluṽoh ike, “Ase tobar nahurabat sagw?”

³¹ Ahai susur san gail lukel maii ke, “Gebunus naluṽoh lotorihit gaiug. Imabe gotous ke, ase tobar gaiug?”

³² Be aYesu ekətkəta garu hən b̄isab̄ nəvanuan tobari.

³³ Beti napəhaṽut toləboi nəsa tovisi həni, emətahw, ipab. Egəm həni, iteh bathurien, ale ikel nakitinan kavkav maii.

³⁴ Ale aYesu ikel maii ke, “Litegai, nadəlomian sam̄ igol ke gotomaur. Givan, len nələm̄ gikad natəm̄at, na-ləŋon-isa-an sam̄ inoŋ.”

³⁵ Nəboŋ tosorsor sal, nəvanuan galevis logəm len naim siJairus toil a m̄o hən naim nəbənbonan, lukel maii ke, “Anatvavim̄ imat tia. Sagemədas ahai p̄usan am̄.”

³⁶ Be aYesu, tosəsəloŋ hən nəsa lotokele, ikel mai aJairus ke, “Sagemətahw. Riŋ nələm̄ len ginau ŋai.”

³⁷ Beti aYesu sədam̄ hən avan ideh hən b̄ehusuri, be idam̄ hən aPita, aJemes mai aJon, aṽan aJemes ŋai.

³⁸ Nəboŋ lotobar naim sitenan toil a m̄o hən naim nəbənbonan, aYesu eris nəvanuan gail lotowal taṽtaṽor, lototaŋ, lotois habat.

³⁹ Nəboŋ tob̄is lohoim ikel mai galit ke, “Imabe mətoləŋon isa, mətutaŋ maiegai? Natəbarehreh enan səmat, ipatmari ŋai.”

⁴⁰ Lusor vilesi, luman sili. Be esəvat galit vivile ale esəhar atəman natəbarehreh mai anan mai alat lototah maii, ale eb̄is len naut natəbarehreh topat lan.

⁴¹ Etəgau navəlan alitenan ale ikel maii len nasoruan san ke, “Talita koum!” namilen toke, “Tuhtəbarehreh, nukel mai gaiug, gile məhat!”

⁴² Vəha-sua ηai natuhtəbarehreh nədañ han tovi 12, ile məhat, iyaryar. Nəboñ lotoris natenan lumañmañ habat.

⁴³ Ale aYesu ikel idañ mai galit ei ke salikel nəsa tovisi mai avan ideh. Beti ike, “Lav nəhanian ideh hən bihani.”

6

Alat a Nasaret lomətahun aYesu (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ AYesu eriñ naut enan, evi Nasaret, naut a im san, ale ahai susur san gail lohusuri.

² Len nəSappat etuəbat hən nařusanan len naim nəbənəonan ale isoəbur lotosəsəloñ luřañ luke, “Ategai ilav natgalenan tokele a be? Namitisau egai hən nəmauran tonor gai tokade egəm len naut a be? Igol mabe hən namerikel lotomaienan?”

³ Be ategai inau ke tovi ase? Gai evi nəvanuan nam-im-an ηai, anatun aMeri, ařan aJemes, aJoses, aJutas mai aSimon. Ařavinen gail lutoh gegai!” Ale len nələl sasa salito lomətahuni.

⁴ Ale aYesu ikel mai galit ke, “Ahai kelkel ur, nəvanuan gail loputsani len nənauan salito len naut řisi, be len naut a im san, len amahean gail mai len nəbathudud san, natsua, ləsaputsani, lomətahuni.”

⁵ Edədas biğol namerikel ideh len naut enan, be eriñ navəlan len nəvanuan evis ηai lotoməsah ei ale lumaur.

⁶ Ale iřañ husur nadəlomian salit toəuer.

aYesu esəvat ahai susur lotovi 12 hən ləb̃eum m̃osi

(Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

Beti aYesu iyar husur navile ṽisusua, eḡusan.

⁷ Ale ekis ḡonḡon hən ahai susur san gail ale etuḡat səvat galit lorururu van. Ale ilav mai galito nədaḡan hən na-il-a-m̃o-an hən ləb̃ehut nanunun nəmargobut gail.

⁸ Ale ikele hən galit ke, “Samtilav natideh len nəvanan samito, samtilav nabəta, samtitariv nəhad səsəḡon, samtilav nəvat ideh len nəhau tutuḡ samit gail. Mitipat nəhai təbatehw ḡai.

⁹ Mətevəlas naributbut be samtitariv nahurabat gəgel.”

¹⁰ Ale ikel mai galit ke, “Naim ideh mətḡeb̃is lan, mititoh ei vəbar mətḡeriḡ naut enan.

¹¹ Len naut ideh ləsahəhaḡur hən mətḡitoh lan, ləsasəsəloḡ hən gamito, məteriḡ naut enan, dardar hən nariemito hən nəmasiav ḡimakuv dan gəlaru. Natenan tevi hən ḡimasil hən galit ei ke aGot sahəhaḡur hən galito.”*

¹² Imaienan, luvan. Lukel uri ke nəvanuan gail limaspair dan nəsaan salito.

¹³ Lohut natəmat isoḡur, ale lovəhas nəvanuan isoḡur lotoməsah hən naoil naoliv, ale lumaaur.*

* **6:11:** Nəboḡ naJu gail lotoyaryar len naut savi salito, ludardar hən naributbut mai nahurabat salito hən nəmasiav ḡimakuv dan gail. Lugol naten husur lotonau ke alat ləsavi Ju mai naut salit gail ləḡiḡḡiḡal. Gegai aYesu ikel mai ahai susur san gail ke ligol husur nəvide enan hən ḡimasil hən naJu gail lotomətahun ləḡipair dan nəsaan salit gail ke len nabunusian siGot galit ləḡiḡḡiḡal ale dereh lipanis. * **6:13:** Jem 5.14

Nəmatan siJon Baptais
(*Mat 14.1-12; Luk 9.7-9*)

¹⁴ AHerot Antipas, aKiŋ esəsəloŋ hən nakelean husur aYesu, bathut nəvanuan gail p̄isi loləboi nahəsən.† Galevis luke “Atenan evi Jon Baptais tole məhat dan nəmatan. Imagenan eləboi b̄igol namerikel gail.”

¹⁵ Galevis am luke, “Gai evi Elijah.” Galevis tile am luke, “Ahai kelkel ur bolai, esum̄an ahai kelkel ur gail ta sutuai.”

¹⁶ Nəboŋ aHerot tosəsəloŋ hən natgalenan, ike, “AJon, gai notota kotov nəkadun, ile məhat dan nəmatan! Imaur təlmam!”

¹⁷ Evi aHerot enan tokel mai nasoltia gail ke litah gat aJon, baŋisi, ale riŋi len naim bəbaŋis. Igol tomaienən sil abareab siHerot, aHerotias. Alite-nən evi asoan aFilip, be aHerot aʋan aFilip esəhar kuvi ale ilah maii.

¹⁸ AHerot eriŋ aJon len naim bəbaŋis husur aJon ikel mai aHerot ke, “Len nalo, sanor hən gəbəsəhar asoan aʋam̄.”*

¹⁹ Na aHerotias, nəlon epəŋas aJon, eləŋon ke tigoł timat be edədasi,

²⁰ husur aHerot emətahw len aJon, ike aJon titoh maienan ŋai. Eləboii ke aJon tovi vanuan tonor, tovoi buni. Nəboŋ aHerot tosəsəloŋ hən aJon, edidimair həni; be naut kəmas natenan, eləmas bəsəsəloŋ hən aJon.

²¹ Imaienan van van, be boŋ sua aHerotias isaḅ naḗisal sua. Len nabiltiboŋ hən nəpasian siHerot,

† **6:14:** Nəboŋ toke aHerot len naut egai, evi aHerot Antipas tovi anatan aHerot toyalyal. AHerot toyalyal ike aYesu timat nəboŋ tokəkereh ŋai. * **6:18:** Lev 18.16, 20.21

aHerot igol nəhanan m̄os nabiltivanuan gail lototah maii, nakomada gail mai nəvanuan totibau gail len naut a Kalili. AHerotias ikab hən nəboŋ enan husur eləboi biŋol aJon biŋmat.

²² Nəboŋ anatvavin aHerotias tobiŋ ale tosav, aHerot mai alat lotohan maii ei lohəhaṽur masuṽ həni. Ale aKiŋ ikel mai alitenan ke, “Us ginau hən natideh gotoləŋoni ale dereh nilavi mai gaiug.”

²³ Ale ita gat na-kel-gati-an sua len nahəsan ke, “Natideh gəbeusi hən ginau, dereh nilavi mai gaiug, naut kəmas bevi nahudhut nətan notovi kiŋ lan.”

²⁴ Alitenan evivile, eus anan ke, “Neus nəsa?” Anan ike, “Geus nəkadun aJon Baptais.”

²⁵ Vəha-sua ŋai natəbarehreh esətabul van hən aKiŋ, ike, “Noləŋon nəkadun aJon Baptais. Noləŋoni len nasiloh sua. Noləŋoni gag ŋai!”

²⁶ Nəboŋ tokəmaienan igol aKiŋ nəlon isa, be husur tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan, ale husur tokele len nəhon alat lotohan maii, inau ke naut kəmas tomətahuni, timasgol nəsa aliten tousi həni.

²⁷ Ŋa vəha-sua ŋai esəvat nasoltia nə-tata-vanuan-an van hən naim bəbaŋis hən biŋta kotov nəkadun aJon ale pati gəmai. Ale nasoltia ivan, ita kotov nəkadun aJon len naim bəbaŋis.

²⁸ İpat nəkadun aJon len nasiloh, lavi mai natəbarehreh. Ale natəbarehreh ilavi mai anan.

²⁹ Nəboŋ ahai susur siŋon gail lotosəsəloŋ həni ke tomat, logəm pat niben van, tavuni len nəbur nəmatan.

*AYesu evəŋan alaluṽan lotovi 5,000
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)*

30 Nəboŋ ahai pispisul gail lototəlmam len nəyaran salito, luβon mai aYesu hən ləbikel maii hən natit pisi lotogole mai lotoɸusan həni.*

31 Nəvanuan isoβur logəmai, isoβur luvan gol aYesu galito ləsəkad namityal ideh hən ləbihan. Imaienan aYesu ike, “Datevi tut ideh hən datβitoh səβodato ale ŋavŋav kəkereh.”

32 Nə lusah len naβot səβolito, lorin naut enan, lovi lan naut toβəbesw.

33 Wake isoβur loris lotovan ale loləboi naut ləbevi lan. Ale nəvanuan isoβur len navile gail lugam vi lan naut en toβəbesw ale lubari a n̄o.

34 Nəboŋ aYesu galit lotobar naut enan, lotomarin dan naβot, aYesu eris nabiltiluβoh ale nəlon itaŋis galito husur lohūm nasipsip gail lotopar vanuan hən βekətkəta təban galito. Ale etuβat vusan galit hən natit isoβur.*

35 Namityal ipair tia ale ahai susur san gail logəm həni luke, “Naut egai ipat a tut dan navile gail ale namityal ivan pisi tia.

36 Səvat galit van, hən ləbevi lan naim v̄isusua marireu mai navile gail lotodar vis naut egai, hən ləbeɸur hanian halit hən ləbihani.”

37 Ris tosor var galit ke, “Gamit n̄au mitilav nəhanian mai galito!” Ale lukel maii ke, “Hən namtbevur nəhanian hilategai nəvat han dereh tevi hən naɸurɸuran hən nahəbati toməlevtor. Namtodədasi!”‡

* **6:30:** Mak 6.7, 12 * **6:34:** Num 27.17; 1Ki 22.17 ‡ **6:37:** Len nasoruan ta Kris ike *natenarius tovi 200*, nəvat tomaienən eləboi bevur nauman hən nəvanuan hən nahəbati toməlevtor.

38 Ale aYesu eus galit ke, “Mətukad nabəta evis? Mitia us kitevi.”

Nəboŋ lototəlmam lukel uri ke, “Nabəta erim mai naieh eru.”

39 Beti aYesu ikele hən galit ke letuan naluṽoh lebətah pəpəhw len naliol tokəsan.

40 Ale nəvanuan lotovi 50 o lotovi 100 lobətah ḥonḥon van vəbar galit pisi lobətah.

41 AYesu ilav nabəta torim mai naieh toru, ekəta vi lan nəmav, ikel nasipaən hən gail ale eḅur nabəta. Ilav gail mai ahai susur san gail hən ləḅepəpəhuni. Ale epəpəhun naieh eru enan am van hən nəvanuan gail pisi.

42 Ale galit pisi luhan, luhanukub.

43 Naluṽoh lotohan tonon, ahai susur losəḥon nahudhubəta mai nahudhuieh lotopat vagol nəhad lotovi 12 lopul.*

44 Len nəboŋ enan alalumñan lotohan lovi 5,000.

*AYesu iyar len nəḥon nəwai
(Mat 14.22-33; Jon 6.15-21)*

45 Nəboŋ nəhanan tonon, vəha-sua ŋai aYesu igol ahai susur səḅolit lusah len nabot, il a mō, hən ləḅigam vi Petsaita, tarhəḅiltiwai Kalili. Ale aYesu esəvat naluṽoh luvan.

46 Tosudəlañ galit tonon, etəṽehuh len naṽehuh hən ḅisor mai aGot.

47 Nəboŋ naut togomgom, nabot ipat rivuh len nabiltiwai, ale aYesu itoh səḅon a ut.

48 Eris lotomabit hən nəvarusan husur nabot isoh ḅur nəlan. Len nadudulan somilan naut səlan sal, aYesu egəm hən galito, iyar len nəḥon nabiltiwai. Ike tiṽot təban galito,

* 6:43: 2Ki 4.42-44

⁴⁹ be nəboŋ lotoris toyar len nəƆon nabiltiwai, lunau ke tovi nanunun sua. Lukai,

⁵⁰ husur nəboŋ lotorisi galit Ɔisi lom̃inm̃inikot. Be ṽəha-sua ŋai aYesu ikel mai galit ke, “Samtemətahw. Ginau bogai. Mitikad na-il-Ɔuri-an.”

⁵¹ Ŋa isah len nabot mai galito ale nəlan evi pan, idar buni. Ahai susur gail lumaŋmaŋ ṽəsa,

⁵² husur ləsaləboi sal namilen namerikel aYesu togole husur nabəta gail, bathut nəkadulit iƆonƆon.

*AYesu igol galit lotoməsah a Kennesaret lumaur
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Nəboŋ lotogam tukot len nabiltiwai, luvahut a Kennesaret ale lokir ei.

⁵⁴ Lumariŋ dan nabot, ṽəha-sua ŋai nəvanuan gail len naut enan lokəta ləboii.

⁵⁵ Lugam tutur len naut kavkav enan, ale naut lotosəsəloŋ həni ke aYesu totoh lan, lupat alat lotoməsah van həni len namilelit gail.

⁵⁶ Len naut Ɔisi aYesu tovi lan, len navile, len nabiltivile, len nəmarireu, lorinŋ alaten lotoməsah lupat len naut nəmaket. Loŋiri ke tidam̃ hən ləb̃ibar nasum̃arhət nahurabat san. Ale galit Ɔisi lotobari lumaur.

7

*AYesu isor husur nəsa togol nabinŋbiŋalan len nəvanuan
(Mat 15.1-9)*

¹ Boŋ sua naFarisi mai ahai Ɔusan gail hən nalo logəm len naut a Jerusalem hən ləb̃eris aYesu.

² Lobunus ahai susur galevis siYesu lotohan be ləsakəkəsəval. (Navələlit saveveu len nənauan si-Farisi gail

³ husur naFarisi mai naJu gail p̄isi am lohusur tin hən naṽide silat ta sutuai toke limaskəkəsəval len naṽide tonor beti loləboi ləḃihan.

⁴ Nəboŋ lototəlmam dan nəmaket, asike luhan vir ləḃelilos.* Lohusur naṽide tosoḃur am ta sutuai hum nakəkasan hən nabiliwai munmun, nabiliwai totile mai naketel gail.)†

⁵ Imaienan naFarisi mai ahai p̄usan gail hən nalo lousi ke, “Imabe ahai susur sam̄ gail ləsahusur naṽide sihaṽut sidat gail ta sutuai, ləsahusur naṽide hən nakəkəsəvalan, be luhan nabəta?”

⁶ AYesu ikel mai galit ke, “Gamit mətovi vanuan gəgəras, nəsa mətukele, mətsagole! AIsaiah ekitin nəboŋ tokel ur nasoruan siGot husur gamito ke, “Nəvanuan galegai loḃutsan nahəsagw len nasoran salito,

wake len nəlolito, lunau ke notovi naut kəmas.

⁷ Lulotu soḃuer hən ginau,

loḃusan hən nakelean sinəvanuan,

hum tovi lo sagw.*

⁸ Husur gamito mətugam dan nakelean todaŋ siGot hən mətḃehusur tin hən naṽide samit ta sutuai lotovi naḃusanan sinəvanuan ŋai.”

⁹ Ale ikele am mai galit ke, “Gamit mətukad namitisau hən nagelean, husur mətugel tabtab hən nakelean todaŋ siGot hən mətḃeil gəgat len naṽide

* **7:4:** Len nasoruan ta Kris, naut egai eləboi ḃikad namilen ke: asike luhan vir ləḃekəkas hanian ideh lotovuri. † **7:4:** Len natosian ta sutuai esuhud hən nasoruan toke *nabiliwai munmun*,

nabiliwai totile, naketel mai nəmel gail. * **7:7:** Isa 29.13

samit ta sutuai. Mætunau ke nakelean san savi natideh a?

¹⁰ Mitinau nəs̄a aMoses toke, ‘Putsan atəmañ mai anañ matmat len nənauan samñ,* mai ‘Avan ideh tosor tosa vəs̄a hən atəman o anan, gai timasmat tebun.’*

¹¹ Be gamit mətuke ivoi hən avan ideh bikel mai atəman o anan ke, ‘Nəs̄a notokade hən nəbēvi tarhət samñ, noviol hən̄i tia mai aGot.’

¹² Imagenan mətuke inor ηai hən asike evi tarhət setəman mai sinan len namīdolan səlaru.

¹³ Ale len naṽide ta sutuai məttoke, mətugol ke nakelean siGot evi naut kəmas ηai. Gamit mətugol natit isoḅur tomaienān.”

*Natit gail lotogol nəvanuan saveveu
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Beti aYesu ekis naluṽoh gəmai. Ikel mai galit ke, “Gamit p̄isi, mətəsəsəloṅ hən gināu, mətələboi nategai.

¹⁵⁻¹⁶ Nəvanuan eḅiṅḅiṅal len nəhon aGot mabe? Səkad natideh topat vivile len niben nəvanuan toləboi ḅigol ḅeḅiṅḅiṅal nəboṅ natenan toḅis lan. Ao, evi nəs̄a tovivile dan nəvanuan togol saveveu.”‡

¹⁷ Nəboṅ aYesu toriṅ naluṽoh hən ḅevi lohoim, ahai susur san gail lous kitev namilen nasoruan kəta tomadhakele.

¹⁸ Ale ikel mai galit ke, “Gamit am mətəsaləboi səhoti a? Mətəsaləboii ke natit p̄isi vivile toḅis len niben nəvanuan saləboi ḅigol ḅeḅiṅḅiṅal a?

* **7:10:** Exo 20.12; Deu 5.16 * **7:10:** Exo 21.17; Lev 20.9

‡ **7:15-16:** Ikad natosian galevis ta sutuai toshud hən naves egai ke: ¹⁶ *Avan ideh tokad nədariṅan hən ḅəsəsəloṅ, tēsəsəloṅ māu!*

19 Husur nəboŋ toḅis, saḅis len nəlon, be evi lan natəbaŋ ale evivile vi lan nalitavtav.” (Nəboŋ tokəmaianan, aYesu ikele ke nəhanian ḅisi iveveu.)

20 Beti aYesu ike, “Evi nəsa tovivile len nəlon nəvanuan togol tosa, saveveu.

21 Husur natgalegai logəm len nəlon nəvanuan: nənauan tosa, naitian tosa, nəvənahən, nagolean hən nəmatan,

22 naitian toḅur kotov nəlahən, nə-ləŋon-masuĩ-an hən natite, nagolean sasa gail, nagəgərasən, nəvide naitian taṽtaṽor, nəlon tovəvənah, nasoruan tomədas nəhəsən nəvanuan o tomədas nəhəsən aGot, nə-patpat-gai-məhat-an mai namelməlan.

23 Natgalen ḅisi lotosa logəm len nəlon nəvanuan. Evi natgalenan togol nəvanuan toḅiŋḅiŋal, saveveu.”

Nadəlomian sepəhaṽut sua savi Ju

(Mat 15.21-28)

24 AYesu ile məhat, eriŋ naut enən, evi lan naut gail pəpadaŋ hən naut a Tair. Eḅis lohoim sua, be emətahən avan ideh hələḅoii ke totoh ei. Be edədas həsusuan naut totoh lan.

25 Ikad nəpəhaṽut sual ei, nanunun nəmargobut toḅis len anatvavin. Nəboŋ nəbareab enən tosəsəloŋ həni ke aYesu totoh, vəha-sua ŋai egəm həni, iteh bathurien.

26 Evi atoḅtaKris lotopasi len naut a Fonisia a Siria. Eus aYesu hən behut natəmat dan anatvavin.

27 AYesu ikel maii ke, “Anatugw gail lihanukub bai. Sanor hən nəḅilav kuv nəḅəta hinatugw gail hən nəḅibar həni van hən nalipah gail.”

²⁸ Alitenan isor vari ke, “Evoi Nasuḅ, be nali-pah gail pipitev am loləboi ləḅihan nasugḅeta hi-lahutai.”[§]

²⁹ AYesu ikel maii ke, “Bathut na-sor-vari-an sam̄ tovoi, givan, natəmat eriṅ anatvaviṁ, igam dani tia.”

³⁰ Alitenan etəlmam vahim. Ale nəboṅ tovi lo-hoim san isaḅi ke, anatvavin topat mədau len nəmel, ale natəmat tomakuv dani tia.

AYesu igol naḅut sua imaur

³¹ AYesu eriṅ naut gail pəpadaṅ hən nabiltivile Tair, iyar tur len nabiltivile Siton mai naut a Tekapolis van vəbar Nabiltiwai Kalili. ^{**}

³² Nəvanuan galevis losəhar naḅut sua van hən aYesu ale loṅiri hən ḅeriṅ navəlan lan.

³³ AYesu esəhar səḅon həni vi tut kəkereh dan naluḅoh ale esiriv hən nəṅarhuvəlan gəlaru len nədariṅan gəlaru. AYesu eḅulai, ibar namean ate-nan

³⁴ ale ekəta vi məhat vi lan nəmav, ekilob ale ikel mai naḅut ke, “Effata!” (namilen ke, “Səṅav!”).

³⁵ Vəha-sua ṅai nədariṅan naḅut gəlaru arosəṅav, namean eməlala, isor imasil.

³⁶ Ale aYesu ikel buni mai nəvanuan gail ei ke salikel ur nəsa tovisi. Be naut kəmas tokaikai tasi maienan, lukelkel uri am.

§ 7:28: NaJu gail lokis alat ləsavi Ju hən nalipah gail ale len naut egai aYesu ike, “Ivoi hən nəḅevi tarhət seJu gail ṅai.” Ale apəhaḅut isor vari ke hum ma tokad na-vi-tarhəte-an ideh am hən ḅevi tarhət san həni. ^{**} **7:31:** Naut a *Tekapolis* evi naut tokad navile tosəṅavur lan.

³⁷ Galit lumaŋmaŋ vesa. Luke, “Igol ivoi hən natit pisi togole, ale igol alat lotodariŋ b̄ulol, losəsəlonŋ mai naβut gail, igol lusor.”

8

AYesu evəŋan alalum̄an lotovi 4,000

(Mat 15.32-39)

¹ Len nəboŋ sual am, ikad nab̄iltiľuoh lotogəm b̄onb̄on, ale ləsəkad natideh hən ləb̄ihani. AYesu ekis ahai susur gail gəm həni, ikel mai galit ke,

² “Nəlogw itaŋis naluŋoh egai bathut lutah mai ginau husur nəmariboŋ totor tia ale ləsəkad natideh hən ləb̄ihani.

³ Nəmal ihat galit tia. Nəb̄esəvat galit van, dereh limatmatioŋ husur nametp̄isal, ale galit galevis, naŋisal salit ebəlav, lutoh a tut.”

⁴ Ahai susur san gail lusor v̄ari ke, “Be naut egai eb̄əbesw, ipat səb̄on. Avan ideh eləboi b̄isaβ nabəta a be len naut egai tonor hən b̄evəŋan alat eg?”

⁵ AYesu eus galit ke, “Mətukad natuhb̄eta evis?” Luke, “Eməlevru.”

⁶ Beti aYesu ikel mai naluŋoh ke lebətah len tan. Ale itariv nabəta toməlevru, ikel nasipaan, eb̄ur gail, ilav gail mai ahai susur san gail hən ləb̄epəpəhun gail van hən naluŋoh. Ale lugole.

⁷ Ikad natuhieh evis ŋai lotokade. Nəboŋ aYesu tokel nasipaan hən gail, ikel mai ahai susur san gail ke lepəpəhuni am.

⁸ Nəvanuan gail luhan vəhanukub. Ale ahai susur losəŋon nasughanian topat, gol nəhad eməlevru lopul.

⁹ Ikad alalum̄an lotovi 4,000 ei.

Nəboŋ lotohan tononŋ, aYesu esəvat alaten vahim.

¹⁰ Ale vəha-sua ŋai isah len nəbot mai ahai susur san gail ale lovi lan naut a Talmanuta.

*NaFarisi gail lous taltal hən namerikel sua
(Mat 16.1-4)*

¹¹ NaFarisi gail logəm hən aYesu ale lotuɓat vitvituh maii. Loləŋon ke tigol nəsaban ŋa lous taltal ke tigol namerikel hən nəmav.*

¹² Nəboŋ tosəsəlön hən natenan, aYesu eŋud habat, ike, “Naur ta daməŋai lous namerikel mabe? Nukel nakitinan mai gamit ke, asike nugol namerikel ideh hən mətberisi boŋ ideh!”

¹³ Ŋa isah təlmam len nəbot, eriŋ naut enan, igam tukot len nabiltiwai.

*Nayis hiFarisi gail mai siHerot
(Mat 16.5-12)*

¹⁴ Ahai susur gail nəlolit iboŋboŋ hən nabəta. Ləsəkad nəhanian ideh len nəbot, be natuhbəta sua ŋai.

¹⁵ Ale aYesu isor pusan mai galito, ike, “Mətələləgau hən gamit gabag! Mətekətkəta gol gamito dan nayis hiFarisi gail mai nayis hiHerot Antipas.”

¹⁶ Nəboŋ lotosəsəlön hən natenan lotuɓat vitvituh mai galit gabag husur ləsəkad nabəta ideh.

¹⁷ AYesu eləboi nənauan salit tia, ŋa ike, “Gamit mətuhol husur nabəta mətsəkade hən nəsa?”

* **8:11:** Lunau ke aYesu edədas biŋol namerikel bəgəm len nəmav. Ale ləbeusi həni, nəboŋ bədədas biŋole, dereh leləboi ləbekisi hən nəvanuan gəgəras, hum ma leləboi ləbikot həni sil nəsaban.

Mətsaləboi səhoti, mətsasəsəlonə ləboii a? Nəkadumit egəm v̄onv̄on a?

¹⁸ Mətukad namətamito be mətodədəs mətbəkəta a? Mətukad nədariŋamito, be mətodədəs mətbəsəsəlonə a?* Mətsənau təlmam hən

¹⁹ nəboŋ notobur nabəta hilat lotovi 5,000 a? Mətosəŋon nasughanian hən nəhad evis lotopul?" Ale lusor vari ke, "Səŋavur pisan eru."

²⁰ AYesu eus galit ke, "Ale nəboŋ notobur nabəta toməlevru hilat lotovi 4,000, mətosəŋon nasughanian hən nəhad evis lotopul?" Ale lusor vari ke, "Məlevru."

²¹ Ale eus galit ke, "Be mətsaləboi səhoti sal a?"

AYesu igol ametbesw sua ekəta

²² Nəboŋ lotobar naut a Petsaita, nəvanuan galevis losəhar ametbesw sua van hən aYesu, ale loŋir aYesu hən b̄ibari hən b̄əkəta.

²³ Ale aYesu etəgau navəlan ametbesw, esəhari vivile dan navile. Beti eŋulai len namətan gəlaru, eriŋ navəlan gəlar lan ale eusi ke, "Goris natideh m̄au a?"

²⁴ Ametbesw ekəta təlmam, ike, "Noris nəvanuan lotohum nəhai lotoyaryar."

²⁵ Beti aYesu eriŋ navəlan gəlaru tətəs len namətan ametbesw. Nakətaan etəlmam ale eris natit p̄isi lumasil.

²⁶ AYesu esəvati vahim, ike, "Sagiyyar tur len navile."†

*APita ikel kot aKristo
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)*

* **8:18:** Jer 5.21; Eze 12.2 † **8:26:** Len natosian galevis ta sutuai ike, "Givahim, be len navile sagikel nəsa tovisi hən gaiug mai avan ideh."

²⁷ AYesu mai ahai susur gail loriŋ naut a Kalili, lovi lan navile gail lotodar vis naut a Sisarea Filippi. Len nəyaran salit van, aYesu eus ahai susur san gail ke, “Nəvanuan gail luke ginau novi ase?”

²⁸ Lusor vari ke, “Galevis luke gotovi aJon Baptais, galevis am luke Elijah, galevis tile am luke ahai kelkel ur sua ta sutuai.”

²⁹ Beti eus galit ke, “Be gamito, mətunau ke ginau ase?” Ale aPita isor vari ke, “Gaiug govi aKristo, aGot totabtabuh lan.”

³⁰ Na aYesu ikai tas galit ke salikel natenan mai avan ideh.

*AYesu epəhav utaut hən nəmatan san
(Mat 16.21-23; Luk 9.22)*

³¹ Len nəboŋ enan aYesu etuḅat hən beṽusan ahai susur san gail ke aNatun Nəvanuan timasləŋon tisa vəsa len natit tisoḅur. Alat lotoil a m̄o hən nəvanuan gail, abiltihai tutumav gail mai ahai pusan gail hən nalo limasmətahuni. Timasmat ale len nəmariboŋ ḅitor timasle məhat dan nəmatan.

³² Ikel p̄arḅar hən natgalenan, ale aPita esəhar aYesu hən ḅisor səḅon maii, etuḅat sor lan husur tokəmaienan.

³³ AYesu ipair, eris ahai susur san gail, ale esivoh len aPita, ike, “Gevi tahw dan ginau Setan! Nənauan sam̄ gail ləsəpat len nəsa aGot toləŋoni, lohusur naləŋonian sinəvanuan ḅai.”

*Na-husur-aYesu-an
(Mat 16.24-28; Luk 9.23-27)*

³⁴ Beti aYesu ekis naluṽoh mai ahai susur san gail gəm həni. Ikel mai galit ke, “Avan ideh bələŋon ke behusur ginau, timaske, ‘Aoa,’ hən nənauan mai

naləŋonian san gabag, timasvus nəhai balbal san, tehusur ginau.

³⁵ Husur avan ideh bələŋon ke bətəgau gat nəmauran san gabag, nəmauran san dereh timasig. Be nəmauran san bimasig mōs ginau mai na-kel-uri-an tovoi, dereh tikad nəmauran vi sutuai.

³⁶ Nəvanuan bīkad natit pīsi len navile a pan be nəmauran san vi sutuai bimasig, imabe? Ikad nəsa?

³⁷ Səkad natideh. Nəvanuan edədas beviol hən natideh hən bīkad nəmauran enan vi sutuai tətəs am.

³⁸ Husur avan ideh bəməmau len ginau mai nasoruan sagw len nəhon naur ta daməŋ egai ləsədaŋ len aGot be lotopul hən nəsaan, aNatun Nəvanuan dereh teməmau len atenan balai nəboŋ bəgəm mai aŋel siGot gail len nəyalyalan mai namənas seTəman.”

9

¹ Ale ikel mai galit ke, “Nukel nakitinan mai gamit ke gamit galevis məttoil gegai, asike lumat van vəbar ləberis nagəmaian hən natohan pipi-habəlan aGot, nədaŋan han.”

*Namənas kitin siYesu
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Nəmariboŋ toməleytes tonon aYesu esəhar aPita, aJemes mai aJon səbolito vi məhat len navehuh sua tosahsah. Ale len nəholito egəm tile.

³ Nəhon emial hum namityal, nahurabat san egəm pəhw yesyes vabilbil. Epəhapəhw səhor avan ideh len navile a pan toləboi bīgole.*

* 9:3: 2Pit 1.16-18

⁴ Ale aElijah mai aMoses arovisi hən galito. Aruhol mai aYesu.

⁵ APita ikel mai aYesu ke, “Hai pusan, ivoi hən dattotoh gegai. Namteum hən nəpasvaləval titor, tesua esam̄, tesua siMoses, mai tesua siElijah.”

⁶ (APita ekəmaienan husur saləboi nəsa b̄ikele, husur lomətahw habat.)

⁷ Ale nəmavukasw ikabut gol galito, nadoldol sua egəm len nəmavukasw toke, “Ategai bogai, aNatugw ulum̄an notoləmas buni. Səsəloŋ husuri!”

⁸ Losəhoŋut, lokəta garu, ləsaris aMoses mai aElijah am. Be loris aYesu ŋai totoh mai galit ei.

⁹ Nəboŋ lotopot mariŋ dan naŋehuh, ikai tas galit ke saliwal hən nəsa lotorisi mai avan ideh vir aNatun Nəvanuan b̄ile məhat dan nəmatan.

¹⁰ Imaienan lotəgau gat nəsa aYesu tokele len galit gabag, be luhol danŋir husur namilen nasoruan san nəboŋ toke “b̄ile məhat dan nəmatan.”

¹¹ Beti lous aYesu ke, “Ahai pusan gail hən nalo luke aElijah timasgəm a m̄o. Lokəmaienan hən nəsa?”*

¹² AYesu isor var galit ke, “aElijah egəm a m̄o hən b̄igol natit p̄isi b̄inor tətəs. Bimaienan, husur nəsa natosian siGot ike aNatun Nəvanuan timasləŋon tisa vəsa len natit tisoḅur ale nəvanuan gail limasmətahuni?”*

¹³ Be nukel mai gamit ke, aElijah egəm tia, ale lugol nəsa sum̄an lotoləŋoni həni, hum ŋai natosian

* **9:11:** Mal 3.1, 4.5 * **9:12:** Isa 53.3

siGot tokel husuri.”*

*AYesu igol natətai tokad natəmat imaur
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43a)*

¹⁴ Nəboŋ lototəlmam van hən ahai susur san gail, loris naḅiltiłuḅoh lotodar vis galito mai ahai ḅusan gail hən nalo lotovitvituh mai galito.

¹⁵ Nəboŋ naluḅoh lotoris aYesu, luḅaŋ, ale lugam van həni hən ləḅike, “Ivoi,” maii.

¹⁶ AYesu eus ahai susur san gail ke, “Mətoḅitvituh mai galit husur nəsa?”

¹⁷ Nəhaḅut sua len naluḅoh isor vari ke, “Hai ḅusan, nosəhar anatugw ulumian gəm hən gaiug. İkad nanunun tosa sua togol anatugw tovi naḅut.

¹⁸ Nəboŋ natəmat enan totah gati, ekuḅ hən anatugw len tan. Ale nabusun iyau, idesdes ba-triḅoriḅ, nahumatmat ibari. Nous ahai susur samḅ gail hən ləḅehut natəmat be lodədasi.”

¹⁹ AYesu ikel mai galit ei ke, “Gamit ta daməŋai mətsəkad nadəlomian ideh! Nitoh mai gamit tebəlav mabe? Mitikad nadəlomian ŋais? Səhar natətai gəmai.”

²⁰ Ale losəhari van hən aYesu. Be nəboŋ nanunun tosa enan toris aYesu, igol nahumatmat ibar natətai, ekuḅ hən natətai len tan gol italtaloŋ, nabusun iyau.

²¹ AYesu eus atəman natətai ke, “Imaiegai ŋais tia?” Isor vari ke, “Etuḅat len nəboŋ tovi tuhtətai ŋai.

* **9:13:** Ahap tovi kiŋ mai asoan, nahəsən aJesepel, arugol risi hən arḅigol aElijah ḅimat (1Ki 19.2, 10). AHerot Antipas tovi kiŋ mai asoan, nahəsən aHerotias, arugol aJon Baptais tomat. Len naut egai nəboŋ aYesu tosor husur aElijah, isor husur aJon Baptais.

22 Vəha-sob̃sob̃ur tia natəmat ekuḅ həni len nəhab o len nəwai hən ḅigol ḅimat. Gəḅeləboi gəḅigol natideh, gevi tarhət sinaməru, nəloḿ titan̄is gi-naməru.”

23 AYesu isor vari ke, “Imabe gotoke ‘Gəḅeləboi gəḅigole?’ AGot eləboi ḅigol natit ḅisi. Gəḅikad nadəlomian, aGot eləboi ḅigol natideh ḿos gaiug.”

24 Vəha-sua ḅai atəman atuhtətai ikai ke, “Nukad nadəlomian, be gevi tarhət sagw len nadəlomian sagw tob̄uer!”

25 Nəboḅ aYesu toris naluḅoh lotogam gəm həni, esivoh len nanunun tosa, ikel maii ke, “Natəmat gotob̄ut, gotodariḅ ḅulol, nukele hən gaiug ke, gimakuv dani! Sageḅis lan boḅ ideh am!”

26 Ale natəmat eis habat, ekuḅ hən natətai hum nahumatmat tobari, ale imakuv dani. Natətai ehum nəḅirimat gol nəvanuan isob̄ur ei luke, “Gai imat!”

27 Be aYesu etəgau navəlan natətai, elivi vi məhat, ale natətai eil səbon.

28 Nəboḅ aYesu tonon̄ ei, evi lohoim ale ahai susur san gail səbolito logəm həni. Lousi ke, “Imabe namtsaləboi namtḅehut natəmat enan?”

29 AYesu isor var galit ke, “Natəmat tomaienən, səkad natideh toləboi ḅehuti, be na-sor-tuḅ-an ḅai.”†

*AYesu isor husur nəmatan san tətas
(Mat 17.22-23; Luk 9.43b-45)*

30 Beti lorin̄ naut enən, luyar tur len naut a Kalili. AYesu emətahun avan ideh ḅeləboi naut lototoh lan,

† 9:29: Natosian galevis ta sutuai luke *na-sor-tuḅ-an mai nəhanan eb̄uer ḅai.*

³¹ husur eŵusan ahai susur san gail. Ikel mai galit ke, “Avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan gail.‡ Ale dereh ligol timat. Nəboŋ ħimat, dereh tile məhat len nəmariboŋ ħitor husur nəmatan san.”

³² Be galit ləsaləboi səhot namilen nəsa tokele, ale lomətahw, lomətahun ləbēusi həni.

Ase iyalyal səhor galit am?

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotobar naut a Kapernaum, lobis lohoim sua. Ale aYesu eus galit ke, “Mətoŵitŵituh husur nəsa len nəyaran metp̄isal?”

³⁴ Be naut ebut, bathut metp̄isal loŵitŵituh gabag len galit ke ase len galito iyalyal səhor galit p̄isi.

³⁵ Ale aYesu ebətah, ekis ahai susur lotovi 12 gəm həni ale ikel mai galit ke, “Avan ideh ħike ħeil a m̄o len nabunusian siGot, temədau, timassum̄an naslev, teum salit p̄isi.”

³⁶ Beti esəhar natuhtətai, igol eil rivuh len galito. Ale elugum̄ gati, ikel mai galit ke,

³⁷ “Avan ideh tohəhaŵur hən natuhtətai sum̄an egai ħitah maii len nahəsagw, gai ehəhaŵur hən ginau nəbitah maii. Ale avan ideh tohəhaŵur hən ginau nəbitah maii, be savi ginau ŋai, ehəhaŵur hən atenan tosəvat ginau.”

Avan ideh samətahun gidato evi tarhət sidato

(Luk 9.49-50)

‡ **9:31:** Len nasoruan ta Kris naut egai namilen hum ma tovi: Dereh aGot teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan gail.

³⁸ Ale aJon ikel mai aYesu ke, “Hai þusan, namtoris avan sua tohut natəmat gail len nahəsam, ale namtukai tasi husur savi ginamit ideh.”

³⁹ Ris aYesu toke, “Samtikai tasi! Səkad avan ideh tomadhagol namerikel toləboi bikel natideh tosa husur ginau.

⁴⁰ Avan ideh samətahun gidato evi tarhət sidato.

⁴¹ Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh bilav nabiliwai hən nəwai mai gamit len nahəsagw husur mətovi seKristo, nokitin, aGot dereh tilav nakonþurþuran mai avan enan.

*Nasəharian hən nəvanuan van hən nəsaan
(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)*

⁴² “Ale atuhtətai tokad nadəlomian len ginau suman egai, avan ideh bigol bīteh len nəsaan, aGot dereh tipansem avan enan səhor ləbītahətah hən nabiltivat len naholoan, ale ləbībar həni len tas.Š

⁴³⁻⁴⁴ Ale navələm bigol gəbīteh len nəsaan, gita kotovi. Ivoi am hən gəbēvi velmētaw ale bis len nəmauran vi sutuai, səhor gəbīkad navələm beru ale vi lan nəhab nəmatan, nəhab topaŋ vi sutuai.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ale nariem bigol gəbīpes habetw, teh len nəsaan, gita kotovi. Ivoi am hən gəbēvi rimētaw ale bis len nəmauran vi sutuai, səhor gəbīkad nariem beru ale vi lan nəhab nəmatan.

⁴⁷ Ale namətaim bigol gəbīteh len nəsaan, gekis kuyi. Ivoi am hən namətaim besua biḅesw ale gəbēbis len nəmauran vi sutuai, səhor gəbīkad

Š 9:42: Nabiltivat enan eməlas habat, natoŋki esulsul həni hən bebul dasdas nawit hən begam vi flaua.

namətañ bəru ale aGot bībar hən gaiug len nəhab nəmatan.

⁴⁸ Len naut enan naul lotovis nəvanuan, ləsəmat boŋ ideh, ale nəhab tohan nəvanuan səmat boŋ ideh.*

⁴⁹ “Husur aGot dereh tiʋaditdit nəhab len nəvanuan p̄isi hum datbīdardar hən nətas len nəhanian.**

⁵⁰ “Nətas ivoi, be nabus han bīmasig, bəduḃe, gigol nabus han tevi tas tətəs mabe?†† Len gamit mitimashum nətas, hən nabus hamit bīvoi, hən mətbīkad natəmat mai gamit gabag.”*

10

Natiʋosan

(Mat 19.1-12; Luk 16.18)

¹ Beti aYesu eriŋ naut enan, evi lan naut a Jutea, iyar lan tarhəwisel Jortan. Naluʋoh gail logəm həni, ale husur nəvide san akis, eʋusan galito.

² NaFarisi galevis logəm həni, luke ligol tisab len nasoruan san ŋa lousi ke, “Len nalo, inor hən naulumān bətiʋos hən asoan a?”

³ AYesu eus galit ke, “Len nalo, aMoses ekəmabe mai gamito?”

* **9:48:** Isa 66.24 ** **9:49:** Len naut egai namilen hum ma tomaiegai: aGot igol nəvanuan p̄isi lukad nəboŋ galevis lotodaŋ len nəmauran salito, nəboŋ gail lotogol nəvanuan gail loḃəŋas hum nəhab togole. Nəboŋ aGot togol tomaienən, isaḃ alat lotovi esan kitin, ale nəboŋ galen lotodaŋ lugol nəvanuan san gail ludaŋ am lan. Be isaḃi am alat ləsavi esan. †† **9:50:** Len naut a Israel, lutoh a tut dan nabitas gol nətas salit savi wai, evi vat. Lotuh dədasi hən bəkəkereh ale bar həni len nəhanian hən bīgol nabus han bīvoi. Nəboŋ nəhanian bīmanuŋ, luhani, be nəvat a pan savi tas am ale lubar həni len naḃisal. * **9:50:** Mat 5.13; Luk 14.34-35

⁴ Lusor vari ke, “AMoses idamñ hən naulumñan bitos gat nalobulat hən natiṽosan ale səvat nəbareab san vi tut dani.”*

⁵ Ris aYesu tokel mai galit ke, “AMoses itos nalo enan mōs gamito bathut nəkadumit ihaihai.

⁶ Be len natubatan, nəboŋ aGot togol natit p̄isi, ‘igol nəvanuan, naulumñan mai napəhaṽut.’*

⁷ Husur natenan, naulumñan dereh teriŋ atəman mai anan hən beudud mai asoan,

⁸ ale aresua sumñan artovi niben nəvanuan tosua ŋai.* Husur arsarū am, arosua ŋai.

⁹ Imagenan, naududan aGot togole, nəvanuan satepəpəhuni.”

¹⁰ Nəboŋ lototəlmam vi lohoim, ahai susur gail lous aYesu husur natiṽosan.

¹¹ Ale ikel mai galit ke, “Avan ideh totiṽos hən abareab san ale toləh mai napəhaṽut ideh am, atenan igol naitian toḅur kotov nəlahan.

¹² Ale napəhaṽut βetiṽos hən nəhaṽut san ale bilah mai naulumñan ideh am, alitenan igol naitian toḅur kotov nəlahan.”

AYesu mai atuhlahutai
(*Mat 19.13-15; Luk 18.15-17*)

¹³ Boŋ tile am nəvanuan gail losəhar atuhlahutai van hən aYesu hən βeriŋ navəlan len galito. Be ahai susur gail losivoh len atəmalit mai analit gail.

¹⁴ AYesu toris natenan, nəlon ipaŋpaŋ. Ikel mai ahai susur gail ke, “Mitidamñ hən alahutai legəm hən ginau, samtikai tas galito, husur natohan pip-ihabəlan aGot evi silat lotosumñan alategai.

* **10:4:** Deu 24.1-4 * **10:6:** Gen 1.27, 5.2 * **10:8:** Gen 2.24

15 Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh asike ðehəhəvur hən natoħan pipihəbələn aGot sunħan natuhtətai, imabe? Asike ikade boŋ ideh!”

16 Ale len na-ləmas-buni-an san eriŋ navəlan gəlaru dar vis alahutai. Eriŋ navəlan gəlar len galito, beti eus aGot hən ðivoi hən galito.

*Naulumħan topul hən natite
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

17 Nəboŋ aYesu toriŋ naut enan, ivan. Len nəyaran san husur nəpısal, avan sua igam gəm həni, etəŋedur bathurien. Eus aYesu ke, “Hai þusan gotovoi, nigol nəsa hən nəbıkad nəmauran vi sutuai?”

18 AYesu eusi ke, “Imabe gotokis ginau ke notovoi? Avan ideh savoi, be aGot səbən ŋai.

19 Gaiug goləboi nakelean gail lotodaŋ lotoke, ‘Sagigol avan ideh timat,* sagigol naitian tobur kotov nəlahan, sagevənah, sagelibon len nakotan, sagegəras avan ideh hən gəbıkad natideh esan, geputsan atəmaħ mai anamħ len nənauan samħ.’ ”*

20 Ale ikel mai aYesu ke, “Hai þusan, nugol natgalen þisi tia, tubat len nəboŋ notovi natətai.”

21 AYesu ekəta bunusi, eləmas buni. Ale ikel maii ke, “Gupar tetesua sal. Gia þur hən natit þisi gotokade. Viol hən nəvat han mai naməsal gail hən gəbıkad nakonviolan aGot totəgau gati mħos gaiug len nəmav. Beti gegəm husur ginau.”

* **10:19:** Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nələl paŋpaŋ samħ o nələŋonian samħ ŋai.

* **10:19:** Exo 20.12-16; Deu 5.16-20

22 Nəboŋ atenan tosəsəloŋ hən nasoruan enan, nəhon eməraŋraŋ. Eləŋon isa, ivan husur topul hən natit tosoḅur.

23 Beti aYesu ekəta garu, ikel mai ahai susur san gail ke, “Idaŋ habat hən avan topul hən natite ḅəḅis len natoŋan pipihəḅəlan aGot!”

24 Luḅaŋ habat len nasoruan san. Be aYesu ikel tasi am mai galito. Ike, “Anatugw notoləmas bun gamito, idaŋ habat hən avan ideh ḅəḅis len natoŋan pipihəḅəlan aGot.

25 Idaŋ habat hən nəkamel ḅəḅis tur len naḅurhunil səsod. Idaŋ səhori am hən nəvanuan tokad natite ḅəḅis len natoŋan pipihəḅəlan aGot.”

26 Nəboŋ tokəmaienan, luḅaŋ habat am. Lusorsor mai galit gabag ke, “Bimaierenan, as təḅis lan? Səkad avan ideh ḅikad nəmauran vi sutuai!”

27 AYesu ekəta bunus galito, ike, “Len nəvanuan gail, galit lodədas ləḅigol natenan, avil aGot eləboi ḅigol natit ḅisi.”

28 Beti aPita isor vari ke, “Geris, ginamit namtorin natit ḅisi hən namttohusur gaiug.”

29 AYesu ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh torin naim o aḅan gail o aḅavinen gail o atata o anana o anatun gail o nətan n̄os ginau mai na-kel-uri-an tovoi,

30 dereh aGot teviol hən natgalenan vəha 100 maii len nəboŋ eg ta daməŋai. Dereh tikad naim gail, aḅan gail, aḅavinen gail, anan gail, anatun gail, nətan isoḅur mai alat ləḅemədas buni. Ale len nəboŋ ḅegəmai len nəmav, dereh tikad nəmauran vi sutuai.

31 Be nəvanuan isoḅur lototibau gagai, lotoil a n̄o, dereh asike lovi natideh, levi ut kəmas; ale

isoḅur ləsavi natideh gagai, lotovi ut kəmas, dereh letibau, leil a m̄o.”

*AYesu epəhav utaut hən nəmatan san tətəs
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)*

³² Len nəyaran salit len naḅisal vi Jerusalem, aYesu injad il a m̄o. Ale ahai susur gail luḅaḅ lan, ale alat lotohusuri lomətahw. Ale aYesu eḅəhar ahai susur lotovi 12 vi tarhəte. Etuḅat kel mai galit hən natit gail ləḅevisi həni asike idareh.

³³ Ike, “Mətesəsəloḅ! Datevi məhat vi Jerusalem. Len naut enan avan sua dereh teriḅ aNatun Nəvanuan len navəlan aḅiltihai tutumav mai ahai ḅusan gail hən nalo. Ale len nakotan salito dereh lisab səhoti ke tipanis, timat. Ale dereh leriḅi len navəlan alat ləsavi Ju.

³⁴ Dereh lisor vilesi, leḅulaii, lebilas habat həni ale ligol timat. Len nəmariboḅ ḅitor husur nəmatan san, dereh tile məhat.”

*Nausian sijemes mai aJon
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Beti aJemes mai aJon, anatum aSepeti gəlaru, arogəm hən aYesu. Aruke, “Hai ḅusan, natideh namrḅeusi hən gaiug, namruke gigole m̄os ginaməru.”

³⁶ Eus gəlaru ke, “Məruke nigol nəsa m̄os gaməru?”

³⁷ Arusor vari ke, “Gidaḅ hən ginamər tesua tebətah len nəmatu sam̄ mai togon tebətah len nəmair sam̄ nəboḅ gəḅegəm vi kiḅ.”

³⁸ Ale aYesu ikel mai gəlaru ke, “Gaməru mərsaləboi nəsa mərtousi. Məroləboi məḅemun len nabiliwai hən na-ləḅon-isa-vəsa-an nəḅemun

lan a? Məroləboi mərb̃ibaptais len nəbaptaisan nəb̃ibaptais lan a?"†

³⁹ Arusor vari ke, "Namroləboi namr̃bigole." Beti aYesu ikel mai gəlaru ke, "Nəb̃iliwai nəb̃emun lan, dereh məremun lan. Nəbaptaisan nəb̃ibaptais lan, dereh miribaptais lan.

⁴⁰ Be nəbətahan len nəmatu sagw o len nəmair sagw, savi len ginau hən nəb̃ikele. İpat len aGot hən b̃ilav naut eruenan mai galit gai toutaut hən naut eruenan m̃os galito."

⁴¹ Nəb̃oŋ ahai susur lotosəŋavur lotosəsəloŋ hən natenan, nəlolit epəŋas aJemes mai aJon.

⁴² Nə aYesu ekis galit gəm həni, ikel mai galit ke, "Mətöləboii ke alat lotoŋat nəhes hən ləb̃eil a m̃o hən nametb̃os gail, lupatpat galit məhat len nədaŋan lotokade təban nəvanuan salit gail. Ale len nədaŋan hən nə-il-a-m̃o-an, nəvanuan totibau salito, loil a m̃o hən nəvanuan salit gail.

⁴³ Be səmaienan len gamito. Gamit ideh toke tevi vanuan totibau, gai timasgəm vi vanuan nəvi-tarhəte-an samito, nəlon tomədau hum tovi ut kəmas ŋai.

⁴⁴ Ale gamit ideh toke teil a m̃o hən gamito, gai tegəm vi slev samit p̃isi.

⁴⁵ Tesum̃an ŋai aNatun Nəvanuan. Gai sagəm hən nəvanuan gail hən ləb̃evi tarhət san hum galit lotovi ut kəmas. Ao, egəm hən b̃evi tarhət salito hum gai tovi ut kəmas; egəm hən b̃eviol hən nəmauran san, egəm hən b̃imat m̃os nəmakuvan hən nəvanuan tosobur dan nəpanismen sil nəsaan salito."

† **10:38:** Len naut egai aYesu inau nəmatan san, be gəlar arsaləboii.

*aPartimeus tovi metbesw ekata
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Beti aYesu mai ahai susur san gail lubar naut a Jeriko. Ale nəboŋ lotoriŋ nabiltivile enan, nabiltiluŋoh lohusur galito. Ametbesw, ebətah len nəgarhəŋisal. (Nahəsan aPartimeus, namilen ke anatun aTimeus. Atenan eŋir nəvanuan gail akis hən nəvat.)

⁴⁷ Nəboŋ tosəsəloŋ həni ke aYesu ta Nasaret togəmai, etuŋat kai ke, “Yesu, anatun siTevit, nəloŋ titaŋis ginau!”

⁴⁸ Nəvanuan isəbur losivoh lan hən bəmədau. Be ikai habat am ke, “Anatun siTevit, nəloŋ titaŋis ginau!”

⁴⁹ Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni, eil. Ike, “Kisi gəmai!” Ale lokis ametbesw ke, “Gehəhaŋur! Gele məhat! Ekis gaiug, gia van həni!”

⁵⁰ Ametbesw ebiŋ kuv nahurabat naut susus san, ile məhat tutut, ivan hən aYesu.

⁵¹ AYesu eusi ke, “Goləŋon nəsa hən nəbīgole ŋos gaiug?” Ametbesw isor vari ke, “Hai pusan, nuke nekəta!”

⁵² Ale aYesu ikel maii ke, “Givan! Nadəlomian saŋ igol gumaur.” Vəha-sua ŋai ekəta, ale ehuser aYesu husur naŋisal.

11

*AYesu ebiŋ len naut a Jerusalem
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)*

¹ Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotogəm pəpadaŋ hən naut a Jerusalem, pəpadaŋ hən navile Petfas, mai a Petani, lubar Naŋehuh Oliv. Ale aYesu esəvat ahai susur san eru van.

² Ikel mai gəlar ke, “Mərevi lan navile ea. Nəboŋ mərḃibari, vəha-sua ŋai dereh mərekəta ris natuhtonḃki ulumān totahətah ei, avan ideh səsah lan sal. Sah ruḃati ale səhari gəmai.

³ Avan ideh ḃeus gaməru ke, ‘Mirimab hən natenan?’ Kel maii ke, ‘Nasub eusi gag ŋai be asike idareh tesəvat təlmam həni.’ ”

⁴ Ale gəlaru aruvan. Arusaḃ natuhtonḃki toil metḃisal totahətah len nabopita naim sua, ale arusah ruḃati.

⁵ Nəboŋ artosah ruḃati, nəvanuan galevis lotoil ei luke, “Natuhtonḃki enan, mərusah ruḃati hən nəsa?”

⁶ Beti arusor var galit hum aYesu tokel mai gəlaru, ale ludamḃ hən arḃesəhari van.

⁷ Arosəhar natuhtonḃki van hən aYesu, aroḃir hən nahurabat salito len nəmadun ale aYesu ebətah səŋavuti.

⁸ Ale nəvanuan isoḃur luḃolsan nahurabat salit gail husur naḃisal, nəvanuan tile gail ludas pashəhai lotobaŋ lute marireu, lutaii, loriŋ gail husur naḃisal.

⁹ Alat lotoyar a mō hən aYesu mai alat lotoyar a tahw lukai habat ke, “Hosanna!

AGot ivoi hən atenan togəm

len nahəsən Nasub!*

¹⁰ AGot tivoi hən natohan togəmai,

natohan pipihabəlan atəmadat aTevit.

Hosanna! Sal suh aGot len nəmav a məhat buni!”

¹¹ Beti aYesu ebis len naut a Jerusalem, ale evi lan naim siGot. Ekəta garu len natit ḃisi, be husur namityal igam gole tia, eriŋ naut enan, esəhar ahai susur lotovi 12 vi Petani.

* **11:9:** Psa 118.25-26

AYesu esivoh len nəhai nafik

(Mat 21.18-19)

¹² Pelan han, dudulan, nəboŋ lotoriŋ naut a Petani, aYesu imalkəkat.

¹³ A tut sal eris nəhai nafik sua tokəsan buni. Ale aYesu ivan hən b̄isab̄ naʋite lan. Be nəboŋ tobar nəhai enan, səsaʔ natideh lan, be naluhai ŋai, husur savi nəboŋ hən naʋit nafik sal.

¹⁴ Beti aYesu ikel mai nəhai enan ke, “Avan ideh satihan naʋit gaiug boŋ ideh am!” Ale ahai susur gail losəsəloŋ həni.

AYesu ivahvahir naut siGot

(Mat 21.12-13; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

¹⁵ Nəboŋ lotobar naut a Jerusalem, aYesu eʔis len naholəvat todar vis naim siGot. Etuʔat hut alat lotoʔur hən natit gail mai alat lotoʋur natit gail ei. Ikovsan natev gail silat lotogəgel hən nəvat mai nəhai bətbətah silat lotoʔur hən nətav gail lotovi man naməsav.*

¹⁶ Ale aYesu sədam̄ hən avan ideh topat natideh b̄iyar tur len naut siGot.

¹⁷ Beti eʔusan. Ikel mai galit ke, “Len natosian siGot ike, ‘Naim sagw dereh lekisi hən naim na-sor-tuʋ-an sinaluʋoh hən nəvanuan naut tiltile gail.’* Be gamit mətugol evi ‘naut susuah sinəvanuan vənvənah gail.’ ”*

¹⁸ Nəboŋ aʔiltihai tutumav gail mai ahai ʔusan gail hən nalo lotosəsəloŋ hən natenan, ludas ʔisal hən ləʔigol aYesu b̄imat. Lomətahw lan husur naluʋoh ʔisi lotoʔaŋ len naʔusanan san.

* **11:15:** Nətav ehum navimal topəhapəhw.

* **11:17:** Isa 56.7

* **11:17:** Jer 7.11

19 Nəboŋ naut togomgom, aYesu mai ahai susur san gail lovivile dan nabiltivile.

*Nəhai nafik toŋod
(Mat 21.20-22)*

20 Len nadudulan luyar van, v̄ot pəpadaŋ len nəhai nafik aYesu tosor lan. Loris ke toŋod vəbar nəharhəte len tan.*

21 APita inau təlmam hən nəsa aYesu tokele, ale ike, “Hai pusan, geris, nəhai nafik gotosivoh lan iŋod.”

22 Nə aYesu isor vari, ikel mai galit ke, “Mitikad nadəlomian len aGot.

23 Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh bikel mai nəvəhuh egai ke, ‘Gimakuv, bar hən gaiug len tas!’ ale asike bıkad nə-lon-uri-an, be bədəlomi ke nəsa tokele dereh tevisi, ale dereh timaienan mōs atenan.

24 Imaienan, nukel mai gamit ke, natideh məttoosi len na-sor-tuṽ-an, dəlomi ke mətukade tia ale dereh timaienan len gamito.

25-26 Ale nəboŋ məttoil, məttoŋor tuṽ, natideh avan ideh togol tosa hən gamito, mətəruḃati dani, hən aTəmamito len nəmav bəruḃat nəsaan samit am.”†

*Nədaŋan hən na-il-a-mō-an siYesu
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)*

27 Nəboŋ aYesu mai ahai susur gail lotobar naut a Jerusalem tətəs, aYesu iyaryar len naholəvat to-dar vis naim siGot. Ale abiltihai tutumav gail,

* **11:20:** Mak 11.12-14 † **11:25-26:** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: ²⁶ *Be asike mətberuḃati dani, aTəmamit len nəmav asike eruḃat nəsaan samito.* Mat 6.14-15.

ahai þusan gail hæn nalo mai alat lotoil a m̃o hæn nəvanuan gail logəm hæni.

²⁸ Lous taltal hæni ke, “Gukad nədaŋan hæn na-il-a-m̃o-an tomabe hæn gotogol natgalen þisi? Ase ilavi mai gaiug hæn gəb̃igol gail?”

²⁹ AYesu isor var galit ke, “Neus natsua bai. Mətb̃isor vari, dereh nikel mai gamito hæn nədaŋan na-il-a-m̃o-an notokade hæn notogol natgalenan.

³⁰ Kel mai ginau, na-il-a-m̃o-an aJon tokade hæn tobaptais, egəm len nəməv o egəm len nəvanuan? Mitikele!”

³¹ Lusor kitevi len galit gabag, luke, “Datb̃ike, ‘len nəməv,’ dereh tike, ‘b̃imaienan, imabe mətsadəlom aJon?”

³² Be datb̃ike, ‘len nəvanuan,’ nəsa tevisi? Sa-datikele.” Lokəmaienan husur lotomətahw len naluṽoh husur len nabunusian sinəvanuan þisi, aJon evi ahai kelkel ur kitin.

³³ Na lusor var aYesu ke, “Namtsaləboii.” Beti aYesu ikel mai galit ke, “Mətb̃ekəmaienan, asike nukel mai gamit hæn nədaŋan na-il-a-m̃o-an notokade hæn nəb̃igol natgalenan.”

12

Nəbol þusan husur alat lotorentem nəhol nakrep (Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Beti aYesu etuḅat sor mai galito len nəbol þusan. Ikel mai galit ke, “Boŋ sua avan sua imabul nakrep len nəhol. Eum hæn nəṽod garu lan. Ehir naḅur hæn b̃egəm vi naut lotopal das-das nakrep lan, ale eum hæn naut nakətaan təban nakrep a məhat. Beti idaṁ hæn nəhol van hæn alat

lotokætkæta tæban næhol hæn læbirentem, ale erinj naut enan itoh len nøyaran sua.*

² Næboŋ nakrep pæpadaŋ hæn bimen, amahean næhol esævæt naslev san van hæn alat lotorentem næhol hæn læbepæpehun naŋit nakrep galevis tovi esan.

³ Avil alat lotorentem næhol lutah gat naslev san, luŋasi ale losævati van, iyar sæsêlav tælmam.

⁴ Ale amahean næhol esævæt naslev tile van hæn galito. Be alat lotorentem næhol luŋasŋas nækadun, lugol isa habat hæn naslev gol nahurun isa lan.

⁵ Ale amahean næhol esævæt naslev tile am van hæn galito, be luparu buni. Amahean esævæt isobur am, be luŋas galevis mai luparu bun galevis am.

⁶ Amahean næhol sækad naslev ideh am hæn bæsævati, be ikad anatun tosua ŋai tolêmas buni. Esævæt mækot hæn van hæn galito, ike, 'Dereh lep-utsan anatugw ulumæn len nænauan salito.'

⁷ Be alat lotorentem næhol lukel mai galit gabag ke, 'Atea, dereh tikad næhol egai næboŋ amahean nêtan bimat. Datia paru buni hæn datbikad natit pisi bevi esan næboŋ atêman bimat.'

⁸ Ŋa lutah gati, luparu buni, ale lubar hæn vivile dan næhol nakrep."

⁹ Ale aYesu ike, "Ale, amahean næhol nakrep dereh tigol nêsa? Dereh tegêm vabun alat lotorentem næhol, beti tidam hæn nêvanuan tile gail lirenem næhol nakrep.

¹⁰ Mætsaŋurun nategai len natosian siGot a? Ike, "Nêvat nêvanuan na-um-im-an gail lotomêtahuni, gai egêm vi vat sua ŋai belêboi bïgol naim bïhav mai bïnor.

* 12:1: Isa 5.1-2

11 Evi Nasuḅ aGot togol natenan
ale nəboŋ dattorisi, datumaŋmaŋ len nəsə to-
gole.’ ”*

12 Beti abiltivanuan hən naJu ludas p̄isal hən
ləḅitah gat aYesu bathut loləboii ke tokel nəḅol
p̄usan enan sil galito. Be lomətahw len naluḅoh ŋa
loriŋ aYesu, luvan.

Nausian husur nətaks
(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Beti abiltivanuan hən naJu lotodas p̄isal hən
ləḅitah gat aYesu, losəvat naFarisi galevis mai gale-
vis len nəpati tovi tarhət siHerot van hən aYesu hən
ləḅigol ḅisab len nasoruan san.

14 Logəm hən aYesu ale lukel maii ke, “Hai p̄usan,
namtoləboii ke gotokitin. Nəvanuan ḅetibau o
ḅevi naut kəmas savi natideh len gaiug. Goḅusan
naḅisal siGot len nakitinan. Gikele, inor māu hən
datḅeḅur nətaks van hən aSisa?”

15 Dateḅuri o asike datoḅuri?”

AYesu eləboi səhot nausian gəgəras lotousi həni.
Ale ikel mai galit ke, “Imabe mətous kitev ginau
hum mətḅigol nəḅisab len nasoruan sagw? ḅusan
ginau hən natenarius tovi nakoin hən nətaks.”

16 Nəboŋ lotolav nakoin gəmai, eus galit ke,
“Nəhon ase gagai? Nahəsən ase ipat lan?” Luke,
“ASisa.”

17 Beti aYesu ikel mai galit ke, “Lav mai aSisa
nəsə tovi seSisa ale lav mai aGot nəsə tovi siGot.”

Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, luḅaŋ habat len na-sor-
vari-an san.

* 12:11: Psa 118.22-23

*Nəlahan mai na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)*

18 Beti naSattiusi galevis lotokel ke na-le-məhat-an dan nəmatan toḅuer, logəm hən aYesu. * Lousi ke,

19 “Hai p̄usan, aMoses itos gat nategai m̄os gidato ke, aulum̄an ḅimat, ale asoan ḅitoh anatan ḅeḅuer, aḅan matmat tilah mai nəbatunau enan hən ḅipas anatan aḅan tomat.*

20 Ale ikad alatmiḅan lotoməlevru. Ahai a m̄o ilah be imat, anatan eḅuer.

21 Aḅan tohusuri ilah mai nəbatunau ale gai am imat, anatan eḅuer. Aḅalar tohusur gəlaru am imaienan.

22 Alatmiḅan p̄isi lulah mai napəhaḅut enan be ləsəkad anatulit ideh. Naməkot alitenan tu imat.

23 Ale len nəboḅ hən na-le-məhat-an dan nəmatan, alitenan dereh tevi asoan ase? Husur galit lotoməlevru p̄isi lulah maii.”*

24 AYesu isor var galit ke, “Mətusab husur mətəsaləboi natosian siGot, mai mətəsaləboi nədaḅan san.

25 Husur nəboḅ alat lotomat ləḅile məhat, asike lulah, avan ideh asike idam̄ hən ləḅilah. Be dereh lesuḅan aḅel gail len nəmav.

26 Be mitinau alat lotomat nəboḅ ləḅile məhat. Mətəḅuruḅ natosian len naləḅulat siMoses tohusur nəhai topaḅ a? AGot isor mai a Moses, ike, ‘Gagai ginau novi aGot siApraham, aGot seIsak,

* **12:18:** Uman 23.8 * **12:19:** Deu 25.5-6 * **12:23:**
Natosian galevis ta sutuai luke, *Ale, nəboḅ ləḅile məhat len nəboḅ hən na-le-məhat-an dan nəmatan, alitenan dereh tevi asoan ase?*

aGot siJakop.’†

²⁷ Gai savi aGot silat lotomat, be silat lotomaur. Gamit mētusab habat!”

Nakelean todaŋ tosəhor gail p̄isi
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Ahai p̄usan sua hən nalo tosəsəloŋ hən na-sor-balbal-an enan egəm hən aYesu. Eləboi səhoti ke na-sor-vari-an siYesu ivoi ŋa eusi ke, “Len nakelean todaŋ gail aGot tokel mai gidato, ta be esəhor gail p̄isi?”

²⁹ AYesu isor vari ke, “Nakelean egai esəhor gail p̄isi: ‘Israel mətəsəsəloŋ! Nasuḅ aGot sidato, Nasuḅ esua səḅon.

³⁰ Geləmas bun Nasuḅ aGot sam̄ len nəloḿ kavkav, nanunum̄ kavkav, nənauan sam̄ kavkav mai nədaŋan sam̄ kavkav; len gaiug kavkav.’* ”

³¹ Nakelean sual am ehusuri toke, ‘Geləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug hum gotoləmas bun gaiug gabag.’ Səkad nakelean ideh todaŋ səhor eru enan.”*

³² Ahai p̄usan enan hən nalo ike, “Gai bolai Hai p̄usan! Gokitin nəboŋ gotoke aGot tosua səḅon ale səkad ideh am be gai səḅon ŋai.* ”

³³ Datimasləmas buni len nələdat kavkav, naləboian sidat kavkav mai nədaŋan sidat kavkav; len gidat kavkav. Ale datimasləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gidato hum dattoləmas bun gidat gabag. Ivoi hən datḅigol natgalenan səhor

† **12:26:** Exo 3.1-6. Len naut egai aYesu ikel mai galit ke, aAraham, alsak mai aJakop lumaaur mai aGot, ləsəmat. * **12:30:** Deu 6.4-5 * **12:31:** Lev 19.18 * **12:32:** Deu 4.35, 6.4; Isa 45.6

naviolan ideh datbetutumav hēni mai natit p̄isi am datbēviol hēni mai aGot.”*

³⁴ Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən na-ləboi-səhoti-an len na-sor-vari-an sitenan, ikel maii ke, “Gaiug gəsatoh a tut dan natohan pipihabəlan aGot.” Ale len nəboŋ enan van, səkad avan ideh tokad na-il-ḅuri-an hən b̄eus nausian ideh hēni am.

Naḅusanan husur aKристо
(*Mat 22.41-46; Luk 20.41-44*)

³⁵ Nəboŋ aYesu toḅusan len naholəvat todar vis naim siGot, eus galit ei ke, “Imabe ahai p̄usan gail hən nalo luke aKристо, aGot totabtabuh lan, esua len nəpasusan siTevit, anatun siTevit?”

³⁶ Husur len aNunun aGot, aTevit ike,
“Nasuḅ aGot ikel mai aMasta sagw ke,
“Gebətah təban ginau, len navəlagw nəmatu
vir nəberin̄ aenemi sam̄ gail pipit nariem̄
gəlaru
hən ləḅevi ut kəmas.” *

³⁷ ATevit māu ekisi hən ‘aMasta.’ Imaienan, imabe evi anatun siTevit?”

Nab̄iltiluḅoh lohəhaḅur hən lotosəsəloŋ hən aYesu tokəmaienan.

Nalələgauan husur ahai p̄usan gail hən nalo
(*Mat 23.1-36; Luk 20.45-47*)

³⁸ Ale len naḅusanan siYesu ike, “Mətelələgau. Ahai p̄usan gail hən nalo salemədas gamito. Loləmas ləḅesun nahurabat tobəlav. Loləmas nəvanuan ləḅike, ‘Ivoi’ mai galito len naut nəmaket.

* **12:33:** Deu 6.5; Lev 19.18; Hos 6.6 * **12:36:** Psa 110.1

³⁹ Lolēmas lēbēbētah len nēhai bētbētah tovoi ŋai len naim nabonbonan. Ale lolēmas lēbēbētah rivuh len nēhanan gail.

⁴⁰ Lulav kuv p̄is naim mai nasugsugur sibatunau pēhāvut gail, be len nagəgərasan salito len nēhon nēvanuan gail, lusor tuv̄ ebəbəlav. Alatenan dereh lipanis sēhor alat ləsəmaienan.”

Naviolan sibatunau
(Luk 21.1-4)

⁴¹ Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonon, ebətah pəpadaŋ hən nabokis topat ei, nēvanuan gail lotobubulah vat lan len naim siGot. Ekəta bunus nēvanuan gail nəboŋ lotobubulah vat salito len nabokis enan. Nēvanuan isoḅur lotopul hən nəvat lobulan isoḅur lan.

⁴² Be nəbatunau naməsəl sua egəm riŋ natuhkoin eru artovi kopa.

⁴³ Beti aYesu ekis ahai susur san gail gəm həni. Ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, nəbatunau naməsəl enan, nabulahan san esəhor galit p̄isi am lotobubulah vi lan nabokis enan.

⁴⁴ Husur galit loviol kinit nəvat dan tosoḅur lotopul həni. Be alitenan, naut kəmas tovi məsəl, eviol hən natit p̄isi san hən bimaaur lan.”

13

AYesu epəhav utaut
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-19)

¹ Nəboŋ aYesu toriŋ naholəvat todar vis naim siGot, ahai susur sua san ikel maii ke, “Geris! Hai p̄usan geris nabiltivat galegai! Geris nabiltiim gail!”

² AYesu ikel maii ke, “Ivoi. Goris nabiltiim galegai, be dereh gail p̄isi limasirsir, asike ikad n̄evat ideh b̄ep̄elah len n̄evat ideh am.”

³ Ale aYesu evi lan Naṽehuh Oliv, eb̄atah, ek̄eta tukot van h̄en naim siGot. APita, aJemes, aJon, aAdru loḡam sor s̄əb̄olit maii.

⁴ Lousi ke, “Gikel mai ginamito. Natgalen go-tokele, levisi ṽais? Dereh tikad n̄esa b̄eṽusani ke natgalen p̄isi p̄ep̄adaṽ lisarpoh?”

⁵ AYesu isor var galito. Ike, “M̄etel̄əl̄əgau h̄en gamito. Avan ideh sateḡeras gamito.

⁶ N̄əvanuan tiṣoḅur dereh leḡam len nah̄əsagw, like, ‘Ginau bogai, aKristo.’ Ale dereh leḡeras n̄əvanuan tiṣoḅur am.

⁷ Be m̄əṽbes̄əs̄əloṽ h̄en n̄əḅalan mai na-kel-uri-an h̄en n̄əḅalan gail, sa-n̄əl̄omit tetuhatuh. Natgalenan limasvisi, be n̄əḅoṽ nam̄əkot saḡam sal.

⁸ Naluṽoh h̄en n̄əvanuan naut sua dereh ligol nabiltiḅalan mai naluṽoh h̄en n̄əvanuan naut tile, ale n̄əvanuan sekiṽ gail dereh lib̄al mai n̄əvanuan sekiṽ tile gail. Dereh tikad nabiltidu gail husur naut gail. Ale dereh n̄əhanian teḅuer len naut gail. Natgalenan loh̄um natuḅatan h̄en nap̄əṽasan h̄en n̄əpasusan.

⁹ “Be m̄etel̄əl̄əgau h̄en gamito. Dereh likot h̄en gamito len n̄əkaunsel gail. Ale len naim nab̄on̄bonan dereh leḅilas habat h̄en gamito. Ale dereh m̄əteil len n̄əh̄on n̄əgavna mai nakiṽ gail m̄os ginau h̄en m̄əṽbikel kot ginau len n̄əholito.

¹⁰ A tahw h̄en n̄əḅoṽ nam̄əkot, n̄əvanuan sagw gail dereh limaskel ur na-kel-uri-an tovoi mai naluṽoh h̄en n̄əvanuan naut tiltile p̄isi.

11 Nəboŋ ləb̄itah gat gamito, kot hən gamito, samtinau masuṽ hən nəsa mətb̄ikele. Len namityal enan mitikel nəsa aGot b̄ikel mai gamit ŋai. Husur savi gamit mətb̄isor be aNunun aGot dereh tisor.

12 Nəvanuan dereh teriŋ aṽan len navəlan alat lotoil a m̄o hən b̄imat, atata dereh timagen hən anatun hən b̄imat, ale alahutai dereh lile məhat, pair dan analito mai atəmalito hən nakotan b̄eriŋ alatmisoan gail ləb̄imat.

13 Nəvanuan p̄isi dereh lemətahun bun gamito bathut nahəsagw məttokade. Avil avan ideh b̄idaŋ len ginau, b̄ikad nə-dan-b̄uri-an van vəbar nagilen, dereh aGot tilav kivi hən b̄ikad nəmauran vi sutuai.

Natit tomədas naut tolo
(Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

14 “Nəboŋ mətb̄eris natit aGot tomətahun buni, natit tosa masuṽ tomədas bun natit isoḅur, nəboŋ mətb̄eris toil len naut sanor hən toil lan, (gaiug gotoṽuruŋ nategai geṽuruŋ ləboii), beti alat len naut a Jutea, ligam tutut vi lan naṽehuh gail.*

15 Nəvanuan b̄iŋavŋav məhat len navurun naim, timasgam tutut dan naim san, satevi pan hən b̄ebis lohoim hən b̄ilav kuv natideh.

16 Ale nəvanuan b̄itoh marireu, satetəlmam vahim hən b̄ilav nahurabat ideh.

17 Len nəboŋ enan nəmauran dereh tidaŋ vəsa habat hən apəhaṽut ideh totian o tovəhasus.

18 Be mitisor tuṽ ke natgalenan salevisi len nahəbati naut susus.

* **13:14:** Dan 9.27, 11.31, 12.11

19 Husur len nəboŋ natgalen ləbēvisi, na-ləŋon-isa-vəsa-an maienan savisi len natuḅatan hən natit ƣisi aGot togole nəboŋ toum hən navile a pan van vəbar nəboŋ ta daməŋai, ale asike evisi tətəs am boŋ ideh.*

20 Asike aGot tagol na-ləŋon-isa-vəsa-an tamīdol len nəboŋ galenan, nəvanuan ƣisi lətəmat. Avil aGot dereh tigol na-ləŋon-isa-vəsa-an sinəvanuan ƣisi temīdol mōs alat, gai tolekis hən galito, lotovi esan.

21 Beti avan ideh bikel mai gamit ke, ‘Məteris, aKris̄to bogai!’ o ‘Gai saga!’ samtedəlomi.

22 Husur akris̄to gəgəras gail mai ahai kelkel ur gəgəras gail dereh ləvisi. Dereh ligol namerikel gail nəvanuan gail ləbīpaŋ habat lan. Lətaləboi lətagəras nəvanuan gail aGot tolekis hən galito, dereh lətagole len namerikel galenan.

23 Be gamit, mətələləgau! Nukel natit ƣisi mai gamit tia a tahw hən ləbēvisi.”

*Nagəman siNatun Nəvanuan
(Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)*

24 AYesu isor am, ike, “Be nəboŋ na-ləŋon-isa-vəsa-an hən nəboŋ galenan binoŋ, ‘dereh namityal timotmot, mai nahəbati asike emial;

25 dereh naməso gail lerus vi pan dan nəmav mai natit gail lotokad nədaŋan len nəmav dereh lekurkur habat.’*
26 Beti dereh məteris nagəman siNatun Nəvanuan len nəmavukasw len nabiltidaŋan mai nəyalyalan.*

* **13:19:** Dan 12.1 * **13:25:** Hən naves 24-25, ris Isa 13.10, 34.4; Eze 32.7; Jol 2.10 * **13:26:** Dan 7.13

²⁷ Dereh tesəvat aŋel san gail vi lan naut p̄isi len navile a pan kavkav hən ləb̄itariv b̄onb̄on hən alat aGot tolekis hən galito hən lotovi esan.*

*Nasoruan kəta husur nəhai nafik
(Mat 24.32-35; Luk 21.29-33)*

²⁸ “Ivoi hən mət̄beləboi səhot natsua nəhai nafik b̄eṽusani: Nəboŋ nəpashət nafik səmasmas am be todum̄oh, mət̄oləboii ke nahəbati naut pudpud egəm p̄əpadaŋ.

²⁹ Imagenan, nəboŋ mət̄beris nəsarpoŋan hən natgalen p̄isi notosor husuri, dereh mət̄eləboii ke, natəlmaman siNatun Nəvanuan satogəmai, ehum gai toil bopita tia.

³⁰ Nukel nakitinan mai gamito, naur egai asike lumat vəbar natgalen p̄isi ləb̄isarpoh.

³¹ Nəməv mai navile a pan dereh arimasig, be nasoruan sagw gail asike lumasig boŋ ideh.

*Nəmariboŋ mai namityal, avan ideh saləboii
(Mat 24.36-44)*

³² “Nəmariboŋ enan o namityal enan, avan ideh saləboii. Aŋel gail len nəməv mai aNatun aGot, galit ləsaləboii, avil aGot aTata, gai səb̄on ŋai eləboii.

³³ Mət̄elələgau! Mət̄ehulahul! Husur mət̄saləboi namityal enan ke ŋais.

³⁴ Nagəman siNatun Nəvanuan imaiegai ke: Ikad avan sua toyar len nəyaran sua. Nəboŋ toriŋ naim san, eriŋ natit p̄isi mai naut san len navəlan naslev san gail. Ikel mai galit ṽisusua nauman salit səb̄olito, ale ikel buni mai naslev tokətkəta kəkol hən nabopita ke timashulahul.

* **13:27:** Deu 30.4; Neh 1.9

³⁵ Imagenan, mətəhulahul! Husur mətəsaləboi namityal amahean naim bətəlmam, len naut mədau, len natubloh len mariug, namityal natoulunian bekəkəraiko o len nadudulan somilan.

³⁶ Amahean naim bəvisi vəha-sua ŋai, satisab gotopatmari.

³⁷ Nəsa notokel mai nəvanuan p̄isi, nukel mai gamit am ke, mətəhulahul!”

14

Luke litah gat aYesu

(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

¹ Ale nəPasova mai Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan aripat hois. Abiltihai tutumav mai ahai p̄usan gail hən nalo, ludas p̄isal hən nagəgərasan, hən ləbitah gat aYesu hən ləbigol bimat.

² Be luke, “Sadatigole len nəhanan hən nəPasova hən asike nəvanuan gail ləbeluṽoh beti b̄al taṽtaṽor mēdas natit gail.”

Napəhaṽut evəhas aYesu a Petani

(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)

³ Len nəboŋ enan, aYesu itoh len naut a Petani len naim seSimon tokad naleprosi a m̄o. AYesu ipat hən nəgərin tarhətev. Ale napəhaṽut sua tolav nabotel lotoum hən hən nəvat topəhw, egəm hən aYesu. Nabotel enan epul hən naoil pəhpəhas tosusau, nəvat han totibau, ale alitenan ilap̄ul nabuŋon nabotel, ebiri len nəkadun aYesu.

⁴ Nəvanuan galevis ei nəlolit ipaŋpaŋ ale lusor mai galit gabag ke, “Ebiri kəmas hən nəhai pəhas egai sil nəsa?”

⁵ Taṣur həni, təlav nəvat tasəhor naṣurṣuran hən nasihau tosua ale taviol həni mai naməsəl gail.” Ale losivoh masuṽ len alitenan.

⁶ Ris aYesu toke, “Samtekəmaien həni! Imabe mətəmədasi! Gai igol natit tokab hən ginau.

⁷ Husur naməsəl gail lutoh akis mai gamito, ale nəboŋ mətbeləŋoni mətələboi mətbigol navoian van hən galito. Be ginau, asike nutoh tabtab mai gamito.*

⁸ Len nəsa tokade ŋai, alitegai igol nəsa toləboi bigole. Ebir nəhai pəhas len nibegw hən bəutaut həni vir natətavunan sagw.

⁹ Nukel nakitinan mai gamit ke, len naut ṗisi len navile a pan lotokel na-kel-uri-an tovoi lan, dereh linau gat nəsa alitegai togole ale lihol husuri.”

Na-sor-utaut-an seŋutas

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Beti aŋutas Iskariot, gai tosua len tosəŋavur pisan toru, ivan hən nabiltihai tutumav gail hən bəriŋ aYesu len navələlito.

¹¹ Lohəhaṽur hən lotosəsəloŋ həni, ale lukel gati ke dereh leviol hən nəvat nasilva maii. Ŋa aŋutas idas ṗisal hən bəriŋ aYesu len navələlito.

AYesu ihan nəhanan hən NəPasova mai ahai susur san gail

(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30)

¹² Len nəmariboŋ metəkav hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan, evi nəboŋ hən natutumavan hən nasipsiṗ NəPasova. Ale ahai susur san gail lous aYesu ke, “Guke namtevi be hən namtbəutaut hən nəhanan hən nəPasova hən gəbīhani?”

* 14:7: Deu 15.11

¹³ Ale aYesu esəvat ahai susur san eru, ikel mai gəlar ke, “Mərevi lan nabiltivile, dereh mərebubur mai naulum̄an topat nabiliwai, ale mərehusuri.

¹⁴ Naim ideh bəbis lan, mirikel mai amahean naim ke, ‘Ahai p̄usan eusi ke, “Narum̄ simetbos gai be? Nuke nihan Nəhanian hən nəPasova mai ahai susur sagw gail ei.”’

¹⁵ Atenan dereh tev̄usan gaməru hən nabiltirum̄ a məhat tokad natit p̄isi dattoləḡoni. Məreutaut vir gidat ei.”

¹⁶ Alaruenan aruvan dani, arobis len nabiltivile, ale arusaḅ natit p̄isi hum aYesu tokel mai gəlaru. Ale aroutaut hən nəhanan hən nəPasova.

¹⁷ Nəboḡ namityal tomasur aYesu mai ahai susur lotovi 12 lubar naim enan.

¹⁸ Nəboḡ lotopat tarhəgarilito təban natev, luhan ale aYesu ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, gamit sua tohan mai ginau dereh teriḡ ginau len navəlan aenemi sagw gail.”*

¹⁹ Loləḡon isa habat ale galit v̄isusua lousi ke, “Ginamit ta be lai? Savi ginau a?”

²⁰ Ale ikel mai galit ke, “Evi gamit sua məttovi 12. Gamit sua tohan katəḡol mai ginau len nasiloh.

²¹ ANatun Nəvanuan dereh timasmat hum lototos husuri a m̄o, avil atenan bəriḡ aNatun Nəvanuan len navəlan aenemi san gail, nəmauran san tisa vəsa tibatbat! Dereh tipanis habat. Tavoi am hən atenan ke anan asike təpasi!”*

Nəhanian məkot siNasuḅ
(Mat 26.26-30; Luk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)

* **14:18:** Psa 41.9 * **14:21:** Psa 22.2-19; Isa 53

22 Nəboŋ lotohanhan sal, aYesu ilav nabəta, ale esipa lan, eɓuri, beti ilavi mai galito, ike, “Lavi; nibegw bogai.”

23 Ale nəboŋ tolav nabiliwai topul hən nəwain, esipa həni. Ilavi mai galito, ale galit ɓisi lomun lan.

24 Ale ikel mai galit ke, “Nəda hagw bogai, aGot tota gat na-kel-gati-an san lan mai nəvanuan san gail. Nəda eg hagw dereh tisel len nəmatan sagw m̄os nəvanuan tosobur.*

25 Nukel nakitinan mai gamit ke, nəwain egai, len natohan pipihabəlan aGot, nəwain eg dereh tiveveu, ale gagai van asike nomun nəwain egai van vəbar nəboŋ nəbemuni mai gamit ei.”

26 Beti lokəkai hən nəbē hən nalotuan ale lovivile, lovi lan Naṽehuh Oliv.

AYesu epəhav utaut hən na-sor-mətahuni-an sePita (Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

27 Ale aYesu ikel mai galit ke, “Gamit ɓisi dereh mitigam dan ginau. Husur natosian siGot ike, “ ‘Dereh niṽabun nəvanuan nasipsip, ale nasipsip gail ligam ṽisusua.’* ”

28 Be nəboŋ nəbimat ale aGot ɓigol nəbile məhat dan nəmatan, dereh neil a m̄o hən gamito vi lan naut a Kalili.”

29 Be aPita ikel mai ke, “Naut kəmas galit ɓisi ləb̄igam dan gaiug, asike nigole!”

30 AYesu isor vari ke, “Nukel nakitinan mai gaiug ke, daməŋai, len nalenmariug egai, a tahw hən natoulum̄an bəkəkəraiko vəha-ru, dereh gikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau.”

* 14:24: Exo 24.8; Jer 31.31-34 * 14:27: Zec 13.7

³¹ Be aPita isor təvah ke, “Aoa! Sss! Naut kəmas nəbimat mai gaiug, asike nukel ke nəsaləboi gaiug!” Ale galit p̄isi am lokəmaienan.

*AYesu isor tuṽ a Ketsemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Len nəyaran salito lubar naut nalilioliv, nahəsan naut enan Ketsemane. Ale aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Mətebətah gegai, nia sor tuṽ.”

³³ Esəhar aPita, aJemes mai aJon van ale nənauan san etuḅat tuhatuh habat, nəlon isa vəsa.

³⁴ Ale ikel mai galit ke, “Nulolosa masuṽ! Ehum nalolosaan sagw etəgau gat nəlogw van numat! Mititoh gegai, mitilele!”

³⁵ Nəboṅ toyar van kəkereh am, ipat len tan ale isor tuṽ. AYesu eus nəp̄isal ideh hən b̄imakuv dan namityal hən na-ləṅon-isa-vəsa-an.

³⁶ Ike, “Appa, Ita, goləboi gəb̄igol natit p̄isi. Lav kuv nabiliwai hən na-ləṅon-isa-vəsa-an egai dan ginau.* Wake sagigol nəsa notoləṅoni, gigol nəsa gaiug gotoləṅoni ṅai.”

³⁷ Beti etəlmam van hən ahai susur lototor, isaḅ lotopatmari. Ale ikel mai aPita ke, “Simon, gupat-mari a? Gəsaləboi gəb̄ibilele len nəhaua tosua ṅa?”

³⁸ Mətehulahul. Mitisor tuṽ hən asike mət̄biteh len nəsaan totaltal ke mətehusuri. Naut kəmas nəlomito eləṅon ḅigol nəsa tonor, nibemit sədaṅ, edədasi.”

³⁹ Ale ivan vasor tuṽ tətəs am. Na-sor-tuṽ-an san eṗitov̄ hən tomadhakele.

* **14:36:** Len nasoruan ta Aram, aAppa evi aTata.

⁴⁰ Nəboŋ tosor tuŵ tonoŋ etəlmam tətəs, isaḅ lo-topatmari husur namətalit inoŵ masuŵ. Evəŋon galito, be ləsaləboi nəsa ləḅikel maii.

⁴¹ Len natəlmaman na-vəha-tor-an siYesu, ikel mai galit ke, “Mətupat, mətunjavŋav sal a? Nəpatan tinoŋ! Namityal egəm tia. Məteris, avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan nəsaan gail ta bogai.

⁴² Mitile məhat, dativan. Məteris, atenan ḅeriŋ ginau len navəlalito satogəm pəpadaŋ.”

Lutah gat aYesu

(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

⁴³ Nəboŋ aYesu tososor sal, aJutas tosua len tosəjavur pisan toru, egəmai. Itah mai naluŵoh lototəgau naḅu nəḅalan mai nəbatw gail. Abiltihai tutumav gail mai ahai pusan gail hən nalo mai alat lotoil a mŋo hən naJu gail losəvat naluŵoh enan.

⁴⁴ Ale aJutas isor utaut hən naḅusanian sua mai galit a mŋo, ike, “Nəboŋ nəḅesumŋ nətarhon atenan, gai bolai. Tah gati. Səhari van, satigam yav.”

⁴⁵ Vəha-sua ŋai aJutas ivan hən aYesu, ike, “Ivoi Hai pusan!” ale esumŋ nətarhon.

⁴⁶ Ale logəm hən aYesu, lutah gati.

⁴⁷ Be len galit lototah mai aYesu, sua eliv kuv naḅu nəḅalan san, eḅil həni van hən naslev seḅiltihai tutumav, ita kotov nədariŋan.

⁴⁸ Beti aYesu ikel mai galit ke, “Imabe mətogəm, lav naḅu nəḅalan mai nəbatw gail gəmai, hən məḅbitah gat ginau hum notovi vanuan nəḅalan toḅal mai alat lotoil a mŋo?

49 Len nəmariboŋ ƣisi nutah mai gamito, noƣusan len naholəvat todar vis naim siGot. Imabe mətsətah gat ginau ei? Avil timasmagenan hən natosian siGot ƣisarpoh.”*

50 Beti ahai susur ƣisi san loriŋi, lugam dani.

51 Ikad nəmantuhmar sua tohusur aYesu ei, toruŋ gol gai tia hən nəkaliko nalinen. Nəboŋ lototah gati,

52 igam ƣur malmal dan galito, riŋ nəkaliko san ipat mai galito.

NəSanhitrin lukot hən aYesu

(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)

53 Beti naluʋoh losəhar aYesu van hən naim seƣiltihai tutumav. Ale aƣiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̄o hən naJu gail mai ahai ƣusan gail hən nalo luƣonƣon ei.

54 Be aPita ehusuri, iyar a tut dani vəbar toƣis len naholəvat todar vis naim seƣiltihai tutumav. Ale ebətah ei, etitileh mai alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot.

55 Aƣiltihai tutumav gail mai nəSanhitrin ƣisi ludas kel-koti-an ideh toke aYesu toƣur kotov nalo hən ƣimat sile. Be ləsəsəb ideh.

56 Nəvanuan isoƣur lolibliboŋ husur aYesu be nəSanhitrin isaƣi ke nakelean salit gail ləsəƣitoʋ.

57 Galevis loil vi məhat, lukel nalibliboŋan egai husur aYesu,

58 luke, “Namtosəsəloŋ hən ategai toke, ‘Ginau dereh nilaƣuƣul naim siGot egai nəvanuan lotoum həni, ale dereh neum tətəs hən tile len nəmariboŋ titor, nəvanuan lotodədas ləbeum həni.’ ”*

59 Be nakelean salit gail am ləsəƣitoʋ.

* 14:49: Isa 53.7-12; Zec 13.7 * 14:58: Jon 2.19

60 Beti abiltihai tutumav ile məhat rivuh len galito. Ikel mai aYesu ke, “Imabe gəsakel natideh hən gəbetətas gole gaiug? Nəsa lotokele ekitin a?”

61 Be aYesu sator, sator vari.

Ale abiltihai tutumav eusi ke, “Govı aKristol a? Govı aNatun Atenan tonor hən nə-sal-suhi-an a?”

62 AYesu ike “Ginau bogai. Ale dereh məteris aNatun Nəvanuan bəbətah len navəlan nəmatu siGot tovi aBiltidañan. Dereh məteris bəgəmai len nəmavukasw hən nəmav.”*

63 Beti abiltihai tutumav, nəhon eməkanun taṽtaṽor, itar nahurabat san hən beṽusan tomətəhun nasoruan enan siYesu. Ike, “Imabe datoləñon nəvanuan ideh am hən bikel kot nəsaan sitegai?”

64 Gamit mətosəsəlon hən tosor mədas aGot! Gamit mətunau məb həni?”

Galit pisi lusaḅ səhoti ke tonor hən bimasmat.*

65 Beti galevis lotuḅat ṽulai aYesu, lukabut gol nəhon, lotuhi, lukel maii ke, “Gepəhav utaut!” Ale alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot luṽosi, lotuhi.*

APita ike saləboi aYesu

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

66 Len namityal enan, aPita itoh a pan sal len naholəvat todar vis naim. Ale natəbarehreh sua tovi slev səbiltihai tutumav iyar tukot.

67 Nəboñ toris aPita totitileh, ekəta bunus vahvahuri ale ike, “Gaiug gutah mai aYesu ta Nasaret.”

* 14:62: Psa 110.1; Dan 7.13 * 14:64: Lev 24.16 * 14:65: Isa 50.6

68 Be aPita ike sakitin. Ike, “Nəsaləboi nəsa gotosor husuri! Nəsaləboi səhoti.” Ale iyar van hən nametləkau. Beti natoulumñan ekəkəraiko.†

69 Nəboñ alitenan tovi slev torisi ei, etubat kel tasi am mai alat lotoil ei ke, “Ategai evi galit sua.”

70 Be aPita ikel tətəs həni ke sakitin.

Sədareh alat lotoil pəpadañ lukel mai a Pita ke, “Ekitin, gaiug govi galit sua, husur gaiug am govi auleKalili.”

71 APita ikel tasi ke sakitin, ita gati ke nəsa tikele evi nakitinan. Ike, “Len nahəsən aGot nokitin, ginau nəsaləboi atenan məttosor husuri. Asike nəbəkيتين, aGot tipansem ginau!”

72 Vəha-sua ɲai natoulumñan ekəkəraiko tətəs am. Beti aPita inau təlmam hən nəsa aYesu tokel maii ke, “A tahw hən natoulumñan bəkəkəraiko vəha-ru, dereh gikel vəha-tor həni ke gəsələboi ginau.” Ale nəlon aPita isa, itaɲ.

15

AYesu len nakotan sePilate

(Mat 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

1 Pelan han, dudulan somilan, abiltihai tutumav gail, alat lotoil a mño hən nəju gail, mai ahai pusan gail hən nalo; nəsanhitrin kavkav luḅonḅon hən ləḅisor utaut. Lubanjis gat aYesu, losəhari van hən aPilate, loriñi len navəlan.

2 APilate eus aYesu ke, “Gaiug govi Kiñ seju gail a?”

AYesu isor vari ke, “Gai bol gotokele.”

3 Abiltihai tutumav gail loil hirhir ke aYesu togol natit isoḅur tosa.

† 14:68: Natosian galevis ta situai ləsake *Beti natoulumñan ekəkəraiko*.

⁴ N̄a aPilate eus tasi ke, “Asike gusor var natgaleg a? Imabe? Ḡesas̄es̄el̄oŋ h̄en natit tosōbur lotosor tas gaiug h̄eni a?”

⁵ Be aYesu sakel na-sor-vari-an ideh am, gol aPilate īpaŋ lan.

aYesu mai aParappas

(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)

⁶ Len N̄əhanan n̄əPasova p̄isi, n̄əgavna ikad nāvide sua. Idam̄ h̄en avan totoh len naim b̄əbaŋis b̄evivile husur nal̄əŋonian sinalūoh.

⁷ Ikad naulum̄an sua, nah̄əsan aParappas lotobaŋisi len naim b̄əbaŋis mai alat lotōbal mai n̄əgavmen, lotogol n̄əvanuan lotomat len n̄əbalan mai alat aRom.

⁸ Nalūoh loḡəm h̄en aPilate, lousi h̄en b̄ehusur nāvide san m̄os galito, h̄en b̄esua b̄evivile.

⁹ Be aPilate eus galit ke, “M̄ətake nigol aKiŋ seJu tevivile van h̄en gamit a?”

¹⁰ Ek̄əmaienan bathut el̄əboii ke ābiltihai tutumav gail lotoriŋ aYesu len nav̄əlan husur lutabulol bu-losi.

¹¹ Be ābiltihai tutumav lusorsor mai nalūoh h̄en l̄əb̄ehusur n̄ənauan salito, us aPilate h̄en b̄igol aParappas b̄evivile, savi aYesu.

¹² Be Pilate isor var galit t̄etas ke, “Bimagenan, m̄ətol̄əŋon ke nigol n̄əsa h̄en ategai m̄əttokisi h̄en aKiŋ seJu?”

¹³ Luvari, lukai ke, “Timat len n̄əhai balbal!”

¹⁴ APilate eus nalūoh ke, “Sil n̄əsa? Igol n̄əsa tosa?”

Be lukai habat van am ke, “Timat len n̄əhai balbal!”

¹⁵ Na aPilate toke tetəŋov nəlon naluŋoh tevi pan, erin aParappas evivile van hən galito. Ike nasoltia san gail lobilas habat hən aYesu, beti erinji len navəlan nasoltia gail hən ləbīpos gati len nəhai balbal.

*Nasoltia lusor viles aYesu
(Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)*

¹⁶ Beti nasoltia gail losəhar aYesu vabis len naholəvat todar vis naim sisoltia gail, ale lokis p̄is navəshəsoltia luḅonḅon.

¹⁷ Lukol nahurabat toboŋboŋ len aYesu, ale lovisvis hən nəhau tokad nasunite tohum nabulgəgau, ale loriŋi len nəkadun aYesu hum nəkraun sekiŋ.

¹⁸ Lotuḅat kai van həni ke, “Namtusal suh gaiug, Kiŋ seJu gail!”

¹⁹ Luḅasi, ḅasi, ḅas nəkadun hən nəhai, ale loḅulaii, ale lotəŋedur bathurien.

²⁰ Nəboŋ lotosor vilesi tonon, lukol nahurabat toboŋboŋ dani, lukol nahurabat san təlmam lan. Beti losəhari vivile hən ləbīpos gati len nəhai balbal.

*AYesu len nəhai balbal
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)*

²¹ Ikad auleSairin sua, nahəsan aSimon, atəman alarmiḅan, aAleksada mai aRufus. Atenan egəm len nəmarireu lotodar vis nabiltivile, imadhaḅot.* Ale nasoltia lukele hən atenan ke tipat nəhai balbal siYesu, ale ipati.

²² Ale losəhar aYesu van vəbar naut a Kolkota, namilen nəhes enan Naut hən Nabəlashukadhutəmat.

* 15:21: Rom 16.13

23 Lulav nəwain lotobul hən namər lan maii, be aYesu emətahuni.*

24 Beti nasoltia luṣos gati len nəhai balbal. Lopəpehun nahurabat san, bar hən nəvat hən ləbisab ase bilav nahurabat v̄isusua.*

25 Namityal eməlapat dudulan nəboṅ lotogol to-tahətah len nəhai balbal.

26 Lutos gat nəsa lotokot hən aYesu sile, ale lorin na-kel-uri-an enan len nəhai balbal a məhat hən nəkadun, toke, “AKiṅ seJu gail.”

27-28 Nəvanuan vənvənah artogol gol nasənahən len nəvanuan, luṣos gat gəlaru arutahətah mai aYesu. Sual itahətah len nəhai balbal len nəmatu siYesu, togon len nəmair san.†

29 Nəvanuan gail lotov̄ot, lohəlas aYesu, sor mədas nahəsən. Loṅit nəholit van həni, luke, “Gaiug goləboi gəbigol naim siGot b̄imasirsir, ale um təlmam həni len nəmariboṅ b̄itor a?*

30 Bimagenan, gilav kuv gaiug gabag dan nəmatan! Gimariṅ dan nəhai balbal!”

31 Len nav̄ide tomaienən, abiltihai tutumav gail, alat lotoil a m̄o hən nəvanuan gail mai ahai ṣusan gail hən nalo lusor viles aYesu mai galit gabag, luke, “Gai ilav kuv nəvanuan tile gail be edədas bilav kuv gai!

* **15:23:** Psa 69.21. Namər evi nəda hən nəhai sua. Nəboṅ esusau gol tovi nəhai pəhas, be ahai rerer irer hən nəvanuan lan. Lobul həni mai nəwain hən napəṅasan hən na-ṣos-gati-an ḃevi pan. * **15:24:** Psa 22.18 † **15:27-28:** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: 28 *Len nav̄ide tomaienən, natosian siGot isarpoh toke, “Dereh tipanis hum alat lotobur kotov nalo.”* Luk 22.37; Isa 53.12.

* **15:29:** Psa 22.7; Mak 14.58; Jon 2.19

³² Ategai tonau ke gai aKristo, aKiñ seIsrael, timariñ dan nəhai balbal ale dereh datedəłomi ke gai tovi kiñ.” Alaruenan artotahətah təban aYesu, gəlar am arokəmaienan, arusor isa həni.

Nəmatan siYesu

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

³³ Len natuβlial, nəmargobut ikabut gol p̄is naut kavkav van vəbar namityal totor ut mədau.

³⁴ Ale len namityal totor enan, aYesu ikai habat ke, “Eloi, eloi, lema sapahtani!” namilen ke, “Got sagw, Got sagw, gorin gaβulan ginau sil nəsa?”[‡]

³⁵ Nəboñ nəvanuan galevis lotoil pəpadañ ei lotosəsəloñ həni, luke, “Səsəloñ, ekis aElijah.”

³⁶ Avan sua igam, ilav naspons§, igol epul hən nəwain tokon, ale esii len nəhai, esuhuni van hən aYesu hən həmuni.* Ike, “Riñi. Datebunusi bai ke, aElijah dereh tegəm lav kuvi vi pan o teβuer.”

³⁷ Beti aYesu ikai habat, eməsol, imat.

³⁸ Len namityal enan ηai, nəkaliko mətortor totahətah len naim siGot, tuβat a məhat, emətar vəbar naut a pan, igol nahudhut eru.*

³⁹ Nəboñ nasenturion toil pəpadañ len nəhon aYesu toris ke tomat maienan, ike, “Kitin, ategai evi aNatun aGot!”

⁴⁰ Len naut enan ikad napəhaβut galevis lotoil a tut dan nəhai balbal, lotokəta ris nəsa tovisi. Galit

[‡] **15:34:** Psa 22.1. Len naut egai aYesu isor len nasoruan ta Aram tovi nasoruan san mai silat a Jutea. § **15:36:** *Naspons* evi nəkasβəta nətas. Evi natsua tomədmədau toyanyañ totov len naut nasəhau tovi pan len naliliβol. Ibañ βur. * **15:36:** Psa 69.21

* **15:38:** Exo 26.31-33

galevis lovi aMeri ta Maktala; togon aMeri anan atuhJemes mai aJoses; togon aSalome.*

⁴¹ Len naut a Kalili alatenan lohushusur aYesu, lokætkæta tæban. Napæhaŷut tosoŷur am lototah mai aYesu len nøyaran san vi Jerusalem, loil ei.

Nætavunan siYesu

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42)

⁴² Næmariboŋ enan evi Næboŋ hæn Nautautan, ale len namityal enan næSappat pæpadaŋ hæn ðetuðat. Næboŋ namityal pæpadaŋ hæn ðimasur ut mædau,

⁴³ aJosef ta Arimatea egæmai. AJosef evi ðiltivanuan sua len næSanhitrin, itoh vir natohan pipihælan aGot, ale len na-il-ðuri-an, ivan hæn aPilate, eus niben aYesu.

⁴⁴ APilate esæhoŷut hæn aYesu tomat tia, ŋa ekis nasenturion gæmai, eusi ke, “AYesu imat tia ŋa?”

⁴⁵ Nasenturion ike tomat tia, ale aPilate idamŋ hæn niben aYesu mai aJosef.

⁴⁶ Ŋa aJosef ipat kuv aYesu vi pan, ilav nækaliko nalinen, eruŋ gol niben len nækaliko enan, ale eriŋ aYesu len naðurhuvat næmatan lotota þuþuli tia. Beti erib hæn nævat hæn ðipat gol naðurhuvat næmatan.

⁴⁷ Ale aMeri ta Maktala mai aMeri anan aJoses arokæta ris naut lotoriŋ niben aYesu topat lan.

16

Na-le-mæhat-an dan næmatan

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

¹ Næboŋ næSappat tonon, aMeri ta Maktala, aMeri anan aJemes, mai aSalome loŷur næhai pæhas hæn læðevæhas niben aYesu.

* **15:40:** Psa 38.11

² Len nəmariboŋ metəkav hən nawik,* dudulan somılan, lovi lan nəburhuvat nəmatan,

³ ale lous galit gabag ke, “Gidat datsənav. Ase terib hən nəbilitivat enan dan nəburhuvat nəmatan?”

⁴ Be nəboŋ lotokəta van hən nəbilitivat enan, loris ke, naut kəmas tovi bilitivat, səpat gol nəbur am, ehum avan sua torib həni tia.

⁵ Ale nəboŋ lotobis len nəburhuvat nəmatan, loris nəmantuhmar sua tobətah len navəlan nəmatu, tosun nahurabat topəhapəhw.† Lumaŋmaŋ habat lan, lomətahw.

⁶ Ike, “Samtemətahw! Mətudoŋ aYesu ta Nasaret tomat len nəhai balbal. Ile məhat tia! Satoh gegai. Mətəkəta ris naut lotoriŋi topat lan.

⁷ Mitivan. Mitikel mai ahai susur san gail mai aPita ke, ‘Eil a mō hən gamito vi Kalili. Dereh məterisi ei, hum tokel mai gamit tia.’ ”*

⁸ Latpəhañut galenan lotovivile, lupab, lodədarŋabu, lugam dan nəbur. Ləsakel mai avan ideh husur lotomətahw.

[Len natosian galevis ta sutuai, Mak 16: 9-20 ebuer.]

*AYesu evisi hən aMeri ta Maktala
(Mat 28.9-10; Jon 20.11-18)*

⁹ Nəboŋ aYesu tole məhat dudulan somılan len nəmariboŋ metəkav hən nawik, nəvanuan tovisi həni metəkav, aMeri ta Maktala. Evi aMeri enan, aYesu tohut natəmat toməlevru dani.

* **16:2:** Len nasoruan ta Kris ike *len nəmariboŋ metəkav hən nawik*, gidato datokis nəmariboŋ enan hən nəSade. † **16:5:** *Nəmantuhmar* savi natətai be evi ulumən nədañ han tonor hən nəlahan, be səlah sal. * **16:7:** Mak 14.28

¹⁰ AMeri ivan, ikel uri mai alat lototah mai aYesu, lotololosa, lototaŋ.

¹¹ Nəboŋ lotosəsəloŋ hən aYesu tomaur təlmam, ale aMeri toke torisi, ləsadəlo mi.

*AYesu evisi hən ahai susur eru
(Luk 24.13-15)*

¹² A tahw, aYesu evisi hən ahai susur eru san artoyar husur naŋisal dan naut a Jerusalem. Be len nəboŋ enan, ehum niben totile.

¹³ Alaruenan arotəlmam vi Jerusalem, lukel ur nəsa tovise mai ahai susur lotosuh ei. Be ləsadəlom nəsa gəlar am artokele.

*AYesu evisi hən ahai susur tosəŋavur pisan tosua
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23;
Uman 1.6-8)*

¹⁴ A tahw tətəs am, nəboŋ ahai susur tosəŋavur pisan tosua lotohan, aYesu evisi hən galito. Isor len galito husur lotopar dəlomian mai nəkadulit tohaihai husur ləsadəlom na-kel-uri-an silat lotorisi.

¹⁵ Beti ikel mai galito ke, “Mətevi lan naut pisi len navile a pan, mitikel ur na-kel-uri-an tovoi mai nəvanuan gail pisi.‡

¹⁶ Nəvanuan todəlom na-kel-uri-an tovoi, tobap-tais, aGot dereh tilav kuvi dan nəsaan san. Avil nəvanuan sadəlo mi, aGot dereh tisaḅ səhoti ke timaspanis.

¹⁷ Ale namerikel galegai dereh levisi mai alat lotokad nadəlomian: len nahəsagw dereh lehut natəmat gail, lisor len nasoruan veveu gail.

‡ **16:15:** Nəboŋ aYesu tokəmaienan, savi nəboŋ tohan mai ahai susur san gail, be len nəboŋ tile am.

¹⁸ Dereh lipat nəm̃at gail, təgau hən navəlalito; ləb̃emun nabehi hən nəmatan, asike emədas galito. Dereh leriŋ navəlalito len alat lotoməsah, ale limaur.”

*AYesu evi məhat vi lan nəmav
(Luk 24.50-53; Uman 1.9-11)*

¹⁹ Nəboŋ Nasuḅ aYesu tokəmaienan mai galit tonon, aGot ilavi vi məhat vi lan nəmav, ale ebətah tarhət len nəmatu siGot.

²⁰ Beti ahai susur gail luvan, lukel ur na-kel-urinan tovoi len naut p̃isi. AGot eum mai galito, len namerikel gail igol imasil ke nasoruan san ekitin.

**Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu
The New Testament in the Maskelynes language of
Uluveu, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Maskelynes blong Uluveu,
Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Maskelynes de
Uluveu, Vanuatu.**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maskelynes

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

cb9da196-fced-5a7c-9540-74db5e4270fd